อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

ร.ต.ชิด แก้วทิพย์

ณ เมรุวัดธาตุทอง

๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

ร.ต.ชิต แก้วทิพย์

ณ เมรุวัดธาตุทอง

วันเสาร์ที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

ระลึกพระคุณ

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัตที่กรุณาให้ธรรมะเรื่อง "หลวงพ่อโต" เพื่อพิมพ์เป็นบรรณาการในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.ต. ชิต แก้ววิทย์ และขอขอบพระคุณและขอบคุณทุกท่านที่กรุณามาร่วมงาน หากมีสิ่งบกพร่องประการใดขอได้โปรดอภัยด้วย.

เจ้าภาพ

๘ พ.ค. ๑๔

คำนำ

เนื่องการในพระราชทานเพลิงศพ ร.ต. ชิต แก้ววิทย์ กำหนด วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๑๔ ณ ฌาปนสถานวัดธาตุทอง คณะเจ้าภาพมาขอหนังสือเกี่ยวแก่ศาสนา เพื่อพิมพ์เป็นการกุศลสนองคุณบิดาในงานนั้น จึงได้มอบเรื่อง "หลวงพ่อโต" ให้พิมพ์เป็นธรรมทานต่อไป

อันหนังสือ "หลวงพ่อโต" นั้นถ้าเราอ่านเอาความรู้ จะเกิดความรู้อย่างกว้างขวาง ถ้าจะอ่านเอาข้อธรรมก็จะได้ธรรมจากหนังสือนั้น เพราะผู้สร้างพระหลวงพ่อโตเช่นนั้นต้องเป็นคนมีอภินิหารคือบุญบารมีมาก จึงสามารถสร้างได้ มิใช่เป็นคนสุกๆดิบๆเช่นเรา ต้องเป็นคนมีความพยายาม มุ่งประโยชน์แก่ชาวโลกเป็นเบื้องหน้า มีธรรมเป็นบุเรจาริก และต้องเป็นคนมีธรรมครองใจ ถ้าไม่เช่นนั้นทำไม่สำเร็จ แต่ก็ยังดีที่พวกเรามีโอกาศร่วมการกุศลนั้นๆ เพราะกุศลเจตนาของผู้อื่นเราจึงมีโอกาศร่วมการกุศล

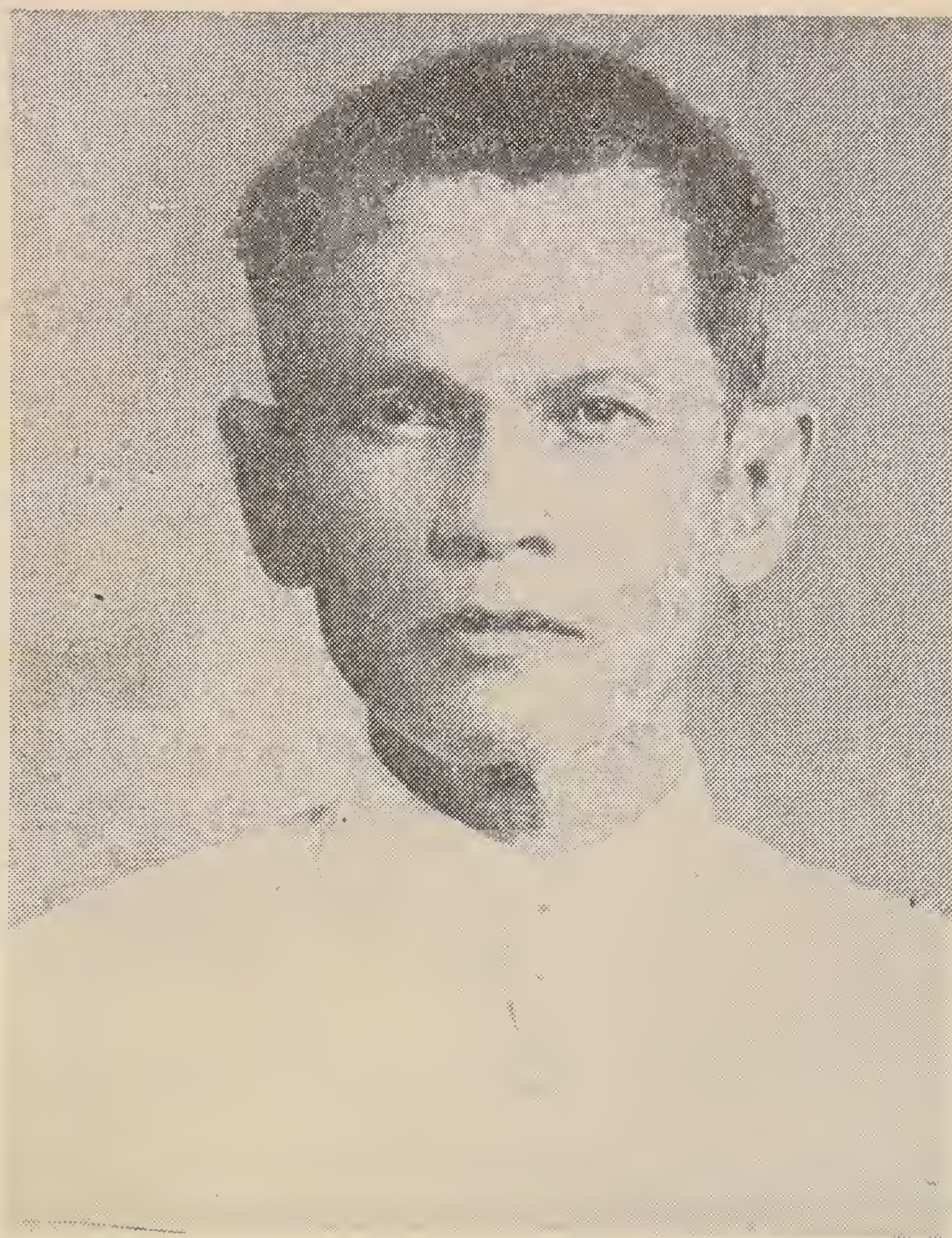
คุณปราณี แก้ววิทย์ บังเอิญมาพบหนังสือเรื่องนี้ เกิดความเลื่อมใส จึงขออนุญาตพิมพ์ จึงยินดีอนุโมทนา

ขอให้กุศลทักษิณานี้จงสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัยกุศลแก่ ร.ต. ชิต แก้ววิทย์ สมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ

ขอบารมี "หลวงพ่อโต" นี้จงเป็นเชื้อสายให้คณะเจ้าภาพพร้อมด้วยญาติมิตร จงเป็นคนใหญ่คนโตทุกภพทุกชาติจนกว่าจะเข้าสู่อมตภพ.

สมเด็จพระวันรัต

วัดพระเชตุพน
๑๓ มีนาคม ๒๕๑๔

ร.ต. ชิต แก้ววิทย์

ชาตะ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๓๒

มรณะ ๒๔ มกราคม ๒๕๑๔

ประวัติย่อ

ร.ต. ชิต แก้ววิทย์ เกิดเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๓๒ ที่ตำบลปากคลองตลาด กรุงเทพฯ เป็นบุตรของนายเพิก นางบาง ได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนต่างๆ เป็นลำดับดังนี้

พ.ศ. ๒๔๔๔ โรงเรียนเบญจมบพิธ ประถม ๑

พ.ศ. ๒๔๔๕–๒๔๔๗ โรงเรียนทวิธาภิเศก ประถม ๒-๔

พ.ศ. ๒๔๔๘–๒๔๔๙ โรงเรียนมัธยมศึกษาสุทัศน์ ชั้น ๑-๒

พ.ศ. ๒๔๕๐ โรงเรียนนายร้อยทหารบกชั้น ๓

พ.ศ. ๒๔๕๑–๒๔๕๓ โรงเรียนนายร้อยทหารบก มัธยม ๑–๓

ปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๓ สอบได้ประกาศนียบัตรเป็นนายร้อยทหารบก เข้ารับราชการเป็นนายทหารสัญญาบัตรยศนายร้อยตรี เมื่อ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ แรกเข้ารับราชการสำรองราชการกรมทหารบกราบที่ ๕ ต่อมาเดือนตุลาคม ๒๔๕๔ ว่าที่นายร้อยตรีประจำกองร้อยที่ ๒ กรมทหารบกราบที่ ๕ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ ประจำกอง

ทหารบกพาหนะที่ ๕ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นนายทหารฝึกหัดราชการกรมจะเรพัสดุ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๕๖ สำรองราชการกรมยกรบัตรทัพบก เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๗ ประจำกรมยุทธภัณฑ์ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นกองหนุนเบี้ยหวัดกรมจะเรทัพบกและการปืนเล็กปืนกล เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ สังกัดกองทหารบกพาหนะที่ ๕ ในตำแหน่งกองหนุนเบี้ยหวัด พ.ศ. ๒๔๕๙ ย้ายสังกัดเป็นกองหนุนกรมทหารบกราบที่ ๕ ใน พ.ศ. ๒๔๕๙ ได้ลาออกจากราชการทหาร และได้เข้าทำงานในร้านฝิ่นรัฐบาลจนถึง พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้ลาออกจากร้านฝิ่นรัฐบาล และเข้ารับราชการในกองภาษีสุราแผนกควบคุมสุราต่างประเทศ เป็นข้าราชการพลเรือนกรมสรรพสามิตต์ จนถึงวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้ออกจากราชการกรมสรรพสามิตต์ เพราะถึงเกษียนอายุ ๕๕ ปีบริบูรณ์

ได้รับพระราชทานเหรียญบรมราชาภิเศก (เงิน) รัชกาลที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ และเหรียญบรมราชาภิเศก (เงิน) รัชกาลที่ ๗ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘

ร.ต. ชิต แก้ววิทย์ มีบุตรธิดากับนางสมบุญ แก้ววิทย์ ๘ คน ยังมีชีวิตอยู่ ๗ คน คือ

๑. นางสำเภา สุวรรณฉวี

๒. นางยุพา เจือวานิช

๓. นายธงชัย แก้ววิทย์

๔. นางฉวี ศรีธร

๕. นายธวัช แก้ววิทย์

๖. นางอิ่มใจ กัณสัย

๗. น.ส. ปราณี แก้ววิทย์

รำลึกถึงบิดา

อันร่มไทรได้พำนักเป็นหลักแก้ว
โค่นลงแล้วสุดคว้างอ้างว้างยิ่ง
โอ้บิดาทรงคุณได้อุ่นอิง
มาละทิ้งจากไปใจอาวรณ์

นิจจาเอ๋ยเคยเห็นทุกเย็นเช้า
เคยนั่งเฝ้าฟังคำท่านพร่ำสอน
เคยดูแลชิดใกล้ใจอาทร
ท่านม้วยมรณ์เหมือนฟ้าฟาดเพียงขาดใจ

นับแต่นี้มีแต่จะแลลับ
มิอาจกลับคืนดังหนหลังได้
คงเหลือรอยประทับกับฤทัย
จารึกในพระคุณอุ่นแอบทรวง

มิลืมคำปรานีอารีรัก
มิลืมจิตประจักษ์รักแสนห่วง
มิลืมตาคราจากฝากทั้งปวง
เหนือคำล่วงอภิเปรยเอ่ยวาจา

สิบนิ้วลูกประณมก้มกราบบาท
ใจแทบขาดจะมิพบประสบหน้า
ขอกุศลกรรมดีที่สร้างมา
โปรดช่วยพาวิญญาณสุขสิ้นทุกข์ภัย

ขอไตรรัตน์โอบอุ้มคุ้มครองด้วย
จงโปรดช่วยบิดานำพาให้
สู่ทิพย์สถานพานพบพระเมตตรัย
ล่วงทุกข์ได้นิพพานพ้นมารเทอญ

จากลูก

ปราณี

"แด่คุณพ่อที่รัก"

เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๑๔ นี้เองที่เราจะไม่ได้พบหน้าคุณพ่ออีกต่อไป วันนี้เองที่เราต้องเศร้าโศกเสียใจกันอย่างสุดซึ้ง ไม่มีใครที่จะรู้วันข้างหน้าได้ เรายังเห็นคุณพ่อมีกำลังแข็งแรงอยู่ ถึงแม้คุณพ่อจะรับประทานอาหารไม่ได้มาหลายวันแล้วก็ตาม พวกเราก็ยังคิดว่าคุณพ่อจะอยู่ได้อีกหลายวัน คุณพ่อล้มป่วยเนื่องจากอาการโรคชรา รับประทานอาหารไม่ได้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๓ พวกเราได้นำท่านส่งโรงพยาบาล แพทย์ก็ได้พยายามจนสุดความสามารถ ให้น้ำเกลือและอาหารทางสายยาง จนกระทั่งเนื้อตัวบวมเป็นแห่งๆเนื่องจากน้ำเกลือไม่ไหล แพทย์ได้แนะนำให้นำกลับบ้าน พวกเราอยากจะให้ท่านได้อยู่ที่โรงพยาบาลอีกต่อไป แต่ก็ไม่อาจคัดค้านความเห็นของแพทย์ได้ จึงต้องนำกลับบ้าน และดูแลรักษาพยาบาลกันเอง อาการของคุณพ่อก็ยังไม่มีอะไรน่าวิตก คุณพ่อยังดิ้นได้แข็งแรงจนวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๑๔ นี้เอง คุณพ่อเริ่มเป็นลมตอนดึก

หลังจากที่ได้รับประทานยาลมและห่มผ้าอย่างอบอุ่นแน่นหนาแล้ว อาการก็เป็นปรกติจนรุ่งเช้า วันที่ ๒๔ คุณพ่อยังนอนดิ้นลงไปปลายเท้าออกมานอกมุ้ง และพวกเราไม่คิดว่าในวันนี้เองที่คุณพ่อจะจากพวกเราไป ตอนเช้าวันนี้คุณพ่อก็คงไม่ยอมรับประทานอะไรเช่นเคย ตอนสายก็เริ่มเป็นลมเป็นพักๆ พวกเรารู้สึกใจไม่ดีเพราะเวลาเป็นลมอาการน่าวิตก จนเวลาราวบ่ายโมง อาการของคุณพ่อน่าวิตกมาก ท่านหายใจแรงมากพวกเราพยายามแก้ไข ป้อนโอวัลตินและยาหอมแต่ก็ไม่ดีขึ้น จนในที่สุดเราก็แน่ใจว่าท่านจะอยู่กับเราได้อีกไม่กี่ชั่วโมง และก็เป็นความจริงท่านจากเราไปด้วยอาการอันสงบเมื่อเวลา ๑๗.๒๐ น. นั่นเอง

คุณพ่อจากพวกเราไปอยู่ที่ใดไม่อาจทราบได้ แต่เรายังรู้สึกว่าท่านอยู่ใกล้เราตลอดเวลา เพราะเราตระหนักในความรักความห่วงใยของท่านที่มีต่อพวกเรา แม้เมื่อท่านใกล้จะจากไป ก็ยังเหลือบมองพวกเราด้วยความห่วงใยและคิดถึง พระคุณของท่านมิอาจจะทดแทนได้สาสม เมื่อท่านมีชีวิตอยู่ท่านก็พยายามสั่งสอนให้เราเป็นคนดีมีความซื่อสัตย์

ท่านเป็นคนซื่อถือหลักธรรมขององค์สมเด็จพระบรมศาสดา เป็นหลักนำชีวิต ห้ามพวกเราฆ่าสัตว์เพื่อทำอาหารให้ท่านรับประทานโดยเด็ดขาด ท่านสอนให้พวกเราเชื่อกฎของกรรม ท่านขวนขวายในการสร้างบุญกุศล ครั้งหนึ่งพวกเรายังจำได้ว่าท่านถึงกับแบกแตงโมลูกใหญ่มากจากกรุงเทพฯไปทำบุญที่พระพุทธบาทสระบุรี ผลบุญได้ช่วยให้คุณพ่อสิ้นใจอย่างสงบ และพวกเราเชื่อว่าท่านได้เสวยสุขในสัมปรายภพ เราทุกคนขอตั้งจิตอธิษฐาน ขอผลกุศลที่เราได้บำเพ็ญทั้งปวงจงเป็นพลวปัจจัยอำนวยอิฏฐวิบากสมบัติมนุญผล อันเป็นที่เจริญใจแก่คุณพ่อชิต แก้ววิทย์ ในสัมปรายภพโน้นเทอญ.

จากลูกทุกคน

หลวงพ่อโต

วัดเทวประสาท

อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปที่ใหญ่เกินปกติ ชาวบ้านนิยมเรียกว่า **"หลวงพ่อโต"** แทบทุกแห่ง เช่น **หลวงพ่อโต** วัดกัลยาณมิตร จังหวัดธนบุรี และที่วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น การเรียกอย่างนั้นคงถือเอา ความสะดวก และความเข้าใจง่าย เป็นประมาณ เพราะเหมาะสม กับฐานะของ พระพุทธรูป ที่มี ลักษณะ เป็นอย่างนั้น อันจะออกพระนามได้ถูกต้องนั้นเป็นการยาก เนื่องด้วยบางองค์พระนามยาวเกินแก่ความจำ จึงออกพระนามเอาง่าย ๆ ว่า หลวงพ่อโต

เรื่องหลวงพ่อโต เหล่านี้เคยลงพิมพ์ในหนังสือแถลงการณ์สมาคมสำนักพระเชตุพน ๒๕๑๓ มาครั้งหนึ่งแล้ว คณะเจ้าภาพเห็นว่าเป็นเรื่องน่ารู้น่าสนใจ สำนวนอ่านเข้าใจง่าย จึงขออนุญาตจากเจ้าประคุณสมเด็จฯ ลงพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์เล่มนี้ คณะเจ้าภาพขอขอบพระคุณด้วยคารวะอย่างสูง

อันคำว่า หลวงพ่อ นั้น มิใช่เป็นคำดูหมิ่นดูแคลน เป็นคำนิยมที่เกิดจากรากแก้ว คือ ความนับถือ คือต้องน่าเคารพและนับถือจริง ๆ จึงจะเรียกว่าหลวงพ่อ ถ้าลงเป็นหลวงพ่อแล้ว คนก็ย่นระย่อเกรงกลัวด้วยความเคารพนับถือ หลวงพ่อจะด่าจะแช่งอย่างไร พวกลูกช้างไม่โกรธกลับยกมือท่วมหัว ยิ้มแย้มแจ่มใส กลับพูดว่าหลวงพ่อด่าเป็นไฟ กลับดีใจว่าเท่ากับท่านให้พร นี้หมายถึงพระสงฆ์ทรงสัมมาปฏิบัติ ที่ชาวบ้านเคารพเรียกว่าหลวงพ่อ แต่ต้องพิจารณาให้ดี จะโดนหลวงพ่อจอมปลอมลวงโลกเข้า

พระพุทธรูปขนาดที่จะเรียกว่าหลวงพ่อโตนั้น ต้องใหญ่โตมากจริง ๆ ประดิษฐานอยู่ในที่แจ้งก็เห็นได้ไกล พระพุทธรูป ทรงลักษณะ น่าเลื่อมใส ถ้าเข้าดูชิด ก็ไปอีกรูปหนึ่ง เห็นพระพุทธลักษณะไม่สมประกอบ ทั้งนี้คงเป็นสมรรถภาพของนายช่างและผู้ควบคุมการสร้าง ถ้าเป็นคนมีศิลปะก็ทำได้ปราณีตกว่าผู้ไม่เข้าใจศิลปะ

มีพระภิกษุบางองค์และคฤหัสถ์บางคน ชอบปั้นพระพุทธรูปด้วยปูน มีลักษณะไม่น่าดู บางองค์พระศอยาวเกินควร บางองค์พระพาหาสั้น พระพักตร์ไม่สมประกอบดูขี้ริ้วขี้เหร่ไปทั้งองค์ สร้างแล้วไปวางไว้ตามศาลาวัด ได้เตือนพระภิกษุว่าไม่ควรจะให้ทำเล่นอย่างนั้น เมื่อทำแล้วจะต้องเอาไปไว้บูชาเอง หรือถ้าพระภิกษุสร้างขึ้น เพื่อหวังจะ บูชา ในกุฏิตน ครั้นสึกหาลาเพศไปแล้วก็ควรเอาไปเสียด้วย ไม่ควรเอาไว้ที่วัดให้เกะกะรกตาคนภายหลัง เพราะเป็นภาพไม่น่าดู ทิ้งไว้รกที่ให้เกิดความรำคาญใจของผู้ไม่เลื่อมใส ก่อนจะปั้นขึ้นไม่คิดให้รอบคอบว่า เมื่อปั้นเป็นพระพุทธรูปแล้ว จะทำลายก็เกรงใจ ทำไม่ลง เพราะเกิดความรู้สึกอยู่ ว่าเป็นรูปพระพุทธเจ้า จึงจำต้องทิ้งให้แสลงตาอยู่อย่างนั้น บางวัดก็เอาวางไว้ที่โคนต้นโพธิ์

เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๑๒ ได้เดินทางไปวัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไปวันเดียวกลับ คือเดินทางโดยรถไฟ เวลา ๗.๐๐ น. เปิดงานและ

อาคารเรียนปริยัติธรรม ซึ่งพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์เป็นผู้สร้างพร้อมด้วยกุฏิเจ้าอาวาสเป็นตึก ๒ ชั้น ทั้งโรงเรียนและกุฏิราคาล้านบาทเศษ ได้พัฒนาการวัดสอาดเรียบร้อยสมกับเป็นวัดเจ้าคณะจังหวัด ควรชมว่าเป็นวัดพัฒนาได้ แต่ก่อนนั้นตลาดเป็นห้องทำด้วยไม้ ดูรกรุงรังครั้นถูกไฟไหม้ ตลาดแปรสภาพเป็นตึกไปหมด ถนนลาดปูนซีเมนต์ดูกว้างขวางสะอาดตา เต็มไปด้วยไฟฟ้าหลากสีดูราบรื่นดีมากกว่าเก่า

การเดินทางไปจังหวัดพิจิตร พ. ศ. ๒๕๑๒ นั้นไปทางรถไฟ การเดินทางโดยรถไฟนี้ว่างมานาน ตั้งแต่มีสายการบินเราก็เหาะเสียแทบทุกคราว เช่น พิษณุโลกเชียงใหม่ อุตตรดิตถ์ แพร่ เป็นต้น เหาะข้ามจังหวัดต่างๆ ไปหมด การเดินทางโดยเมล์อากาศนั้น ทำให้ไม่เห็นวัตถุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนแผ่นดิน เห็นแต่ต้นไม้ภูเขาถ้าเครื่องบินขึ้นสูง สิ่งก่อสร้างพ้นจักษุวิสัยที่จะเห็น แม้จะเห็นบ้างก็รู้ไม่ได้ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร การเดินทางครั้งนี้ต้องมาทางรถไฟ เพราะจังหวัดพิจิตรยังไม่มีสาย

การบิน เมื่อมาทางรถไฟก็ต้องผ่านสถานีตะพานหิน เมื่อรถออกจากสถานีแล้ว มองไปทางซ้ายเห็นพระพุทธ-รูปใหญ่โตแซกขึ้นมาในดงไม้ เลยยอดมะพร้าวแทบครึ่งพระองค์งามสง่าจับตา แปลกใจคิดว่าเขาสร้างในหมู่บ้าน เพราะมองไม่เห็นวัด คิดว่าเมื่อ ๑๐ กว่าปีไม่เคยเห็นใครมาสร้างไว้ใหญ่โตมากนัก คิดว่าถ้ามีเวลาว่างๆ จะมานมัสการเพื่อเป็นบุญญกิริยา และจะเลยไปทุ่งโพธิ์เยี่ยมพวกพ้องชาวสุพรรณบุรี

เมื่อถึงวัดท่าหลวง ถามเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ว่าหลวงพ่อโตตะพานหินใครสร้างขึ้น ใหญ่โตสูงเยี่ยมเทียมเมฆ สร้างในหมู่บ้านหรือในวัด อยู่บนรถไฟทราบไม่ได้ เพราะมองไม่เห็นวัด บังเอิญผู้สร้างหลวงพ่อโตมาอยู่ที่นั้นด้วยแต่เราไม่เคยจำได้ หรือไม่เคยรู้จัก เจ้าคณะจังหวัดจึงแนะนำให้รู้จัก จึงได้ความว่าสร้างในวัดพระครูสุเทพสิทธิการย์ เจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินงานสร้างเอง จึงพูดชมด้วยความจริงใจว่า พระครูนี่เก่งมาก สร้างพระใหญ่ได้ถึงเพียงนั้น พระภิกษุในประเทศไทยจะหา

ขนาดพระครูสุเทพ ฯ นั้นไม่ง่ายนัก เมืองในประเทศไทยมีถึง ๗๑ จังหวัด พระพุทธรูปใหญ่ขนาดนี้จะมีสักกี่องค์ อย่างมากไม่ถึง ๑๐ องค์ คิดว่าคงไม่ถึง เพราะสร้างยาก ต้องใช้ทุนทรัพย์มาก ต้องใช้ความพยายามอย่างแท้จริง และได้พูดกับพระครูสุเทพ ฯ ดังตั้งใจไว้ว่า จะหาโอกาสมานมัสการหลวงพ่อโตของท่านสักวันหนึ่งให้ได้

พระครูสุเทพสิทธิการย์ ตอบว่า กระผมเคยตั้งใจไว้ว่า จะอาราธนาพระเดช พระคุณมา เบิกพระเนตร และเปิดงานสักครั้งหนึ่ง ราว พ.ศ. ๒๕๑๓ และจะอาราธนาพระเถรานุเถระในกรุงเทพ ฯ บางองค์มาร่วมพิธีพุทธาภิเศกด้วย และจะอาราธนา พระสังฆาธิการ ชั้นเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด มาเจริญพระพุทธมนต์ในพิธีพุทธาภิเศกเหมือนกัน จึงได้พูดว่ามาแน่ตั้งใจไว้แล้ว ถึงไม่นิมนต์ก็จะมานมัสการหลวงพ่อให้ได้ พูดล้อพระครูว่าแกนี่มันเก่งนัก สร้างหลวงพ่อโตอวดชาวโลกได้ ฉันจะต้องมาแน่ๆ ขอบอกให้รู้ล่วงหน้าหลายๆ เดือนหน่อย จะได้สะดวกสมตั้งใจของทั้งสองฝ่าย

เมื่อเปิด งานและโรงเรียน ปริยัติธรรม วัดท่าหลวง ดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ได้ไปดูที่ตั้งหลักเมืองที่เมืองเก่า คลองคเชนทร์ เป็นสถานที่รื่นรมย์มีต้นไม้ใหญ่ๆ รอบบริเวณ เขาจัดเป็นอุทยานพักผ่อนของชาวบ้านเวลาว่างงาน ใกล้สวนนี้มีวัดร้าง โครงเจดีย์ยังมีอยู่เป็นโบราณวัตถุอย่างแท้จริง มาชมสวนกันมากคน ผู้ว่าราชการจังหวัด นายตำรวจ พ่อค้าประชาชนมากด้วยกัน

ได้ผ่านวัดคลองคเชนทร์ คิดถึง สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม ธมฺมสโร) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน เพราะพระคุณท่านเกิดที่ตำบล คลองคเชนทร์นี้ และเคยอยู่วัดนี้ด้วยเมื่อ ๕–๖ ปีมาแล้ว พระครูวิลาสธรรมกิตติ เจ้า อาวาสวัด คลองคเชนทร์ มาหาแจ้งว่า จะสร้าง ร.ร. พระปริยัติธรรม ให้เป็นองค์อุปถัมภ์ แนะนำว่าขอให้สร้างเป็นตึก เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงสมเด็จพระพุฒาจารย์ และบอกให้ พระมงคลทิพมุนี (เมียน ปภสฺสโร) เป็นผู้อุปการะ เพราะเป็นศิษย์ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ องค์สุดท้ายที่มีอยู่องค์เดียวเท่านั้น เคยเป็นพระครูฐานานุกรม

ของสมเด็จฯ ด้วย ตกลงทำตามคำแนะนำ เมื่อวันเปิดโรงเรียนนี้ เราชักชวนศิษยานุศิษย์ของสมเด็จ พระพุฒาจารย์บริจาคเงิน เป็นมูลนิธิวัดคลองคเชนทร์ ด้วยเราได้บริจาคหนึ่งหมื่นบาท รวมกันเป็นจำนวนแสนบาท โดยมาก พระมงคลทิพมุนี บริจาค เวลานี้ทราบว่าทุนมูลนิธิมีจำนวนแสนกว่าแล้ว

เวลา ๒๐.๐๐ น. เดินทางจากจังหวัดพิจิตรถึงกรุงเทพฯ เวลา ๕.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น ไปวันเดียวถึง ไปรถเช้า กลับรถเย็นอดนอนตลอดคืนแม้จะนั่งมาชั้น ๑ ก็หลับไม่สนิท เพราะนั่งหลับไม่เต็มตา

ภายในพรรษา พ.ศ. ๒๕๑๒ พระครูสุเทพสิทธิการย์ เจ้าอาวาสวัดเทวประสาท ลงมากรุงเทพฯ ราวเดือนกันยา มาอาราธนาว่าจะทำงานเบิกพระเนตร์ พระพุทธรูปองค์ใหญ่ และจะเปิดงานประจำปีด้วย ในงานนี้มีพระพุทธาภิเศก อาราธนาไปเป็นประธานเบิกพระเนตร์ เปิดงานเวลา ๗.๓๕ น. ของวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ อาราธนาล่วงหน้าเป็นเวลา ๘ เดือน

ครั้นเวลานั้นมาถึง เดิมแจ้งว่าจะมารถเช้า บังเอิญลืมเวลาเจิมเครื่องบินของบริษัทไทยอินเตอร์ เขาได้เครื่องบินมาใหม่บรรจุได้ ๙๙ คน เป็นเครื่องบินใหม่ ๒ เครื่อง เจิมเวลา ๘.๕๕ น. จึงมารถเช้าไม่ได้ ต้องมารถเที่ยง เมื่อมารถเที่ยงถึงสถานีตะพานหิน ๑๘.๐๐ น. เดินทางวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๓

ที่สถานีมีคนมารับมาก มีพระภิกษุหลายองค์ เขาจัดเล่าโก๊มาแห่ด้วย จากสถานีถึงวัดเทวประสาท หญิงสาวนักเรียนบ้าง ไม่ใช่บ้าง แต่งตัวสวย เหมือนกันเป็นพวกเล่าโก๊ สองฟากทางคนแน่นจนถึงท่าน้ำของแม่น้ำน่าน เขาทำสะพานข้าม ไม่ต้องลงเรือ สะพานนี้ทำชั่วคราวเฉพาะมีงาน เขาจะให้นั่งเก้าอี้แห่มาจากสถานี เราบอกไม่ต้องเดินไปสะดวกกว่า ครั้นถึงท่าเขาเอาเก้าอี้ไปรอรับอยู่อีก ต้องฉลองศรัทธาเขาหามไปถึงวัด มีเล่าโก๊นำไปถึงกุฏิ กล่าวคำอนุโมทนาแก่พวกเล่าโก๊พอสมควร แก่เวลาขึ้นพักบนกุฏิ นั่งปราศัยกับพระสังฆาธิการและชาวบ้านพอสมควร แล้วตรงนำครองผ้าไปโรงพิธีพุทธาภิเศก เวลา ๒๐.๐๐ น. เศษ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์ เจ้าคณะภาค ๑ รักษาการเจ้าคณะใหญ่หนใต้ ได้กรุณาไปรับถึงสถานีรถไฟ และมาเป็นประธานจัดงานนี้ด้วย ในฐานะเป็นประธานจัดงาน ได้อ่านรายงานเปิดงานดังต่อไปนี้

วันนี้ เป็น วัน อุดม มงคลฤกษ์ ของพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดพิจิตรจึงได้ประกอบการมงคลพิธีเจริญพระพุทธมนต์ โดยอาราธนาพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จ เป็นองค์ประธานในพิธี พร้อมด้วยพระเถระชั้นผู้ใหญ่ทั่วประเทศเข้าร่วมในพิธี และมีพระคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ นั่งปรกปลุกเศกบรรจุพุทธาคมตามเยี่ยงอย่างบุรพาจารย์นิยมกระทำสืบๆ กันมา

มูลเหตุ ที่จะมีการ เริ่มก่อสร้าง พระพุทธรูป ซึ่งมี ขนาดใหญ่ที่สุด ดังปรากฏนี้ เนื่องด้วย พระอาจารย์บุญมี ฉายา คุตฺตสีโล จำพรรษาอยู่ที่วัดเทวประสาทได้มีส่วน

ช่วยเหลือในการก่อสร้างถาวรวัตถุและปูชนียสถานอื่นๆภาย ในวัดมีอุโบสถ เป็นต้น โดยการบริจาคทรัพย์ส่วนตัว เป็นจำนวนเรือนแสนบาท ซึ่งเป็นทรัพย์ที่ท่านสะสมไว้ เมื่อครั้งเป็นฆราวาส ต่อมาได้ปรารภกับ พระครู-สุเทพสิทธิการย์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันว่าใคร่จะขอให้ท่าน พระครูเป็นกำลังในการก่อสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่สุดสักองค์หนึ่ง ประดิษฐานไว้ที่วัดเทวประสาท จังหวัดพิจิตร ขออย่าให้ความดำริห์นี้เป็นหมันไปเสีย ทั้งได้ปรารภถึงสังขารซึ่งอยู่ใน วัยชรา มีอายุถึง ๘๙ ปีแล้ว อาจมรณภาพเสียก่อน ที่จะเห็น พระพุทธ รูปองค์ ใหญ่สำเร็จเรียบร้อย จึงบริจาคทรัพย์เป็นทุนในการก่อสร้างจำนวน ๑๘๖,๐๐๐.๐๐ บาท (หนึ่งแสนแปดหมื่นหกพันบาทถ้วน)

พระครูสุเทพสิทธิการย์ เห็นเป็นความดำริห์ชอบสมควรจะทำตามเจตนาของผู้บริจาค จึงได้ตกลงสร้างเลียนแบบพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย แต่หงายพระหัตถ์

เบื้องขวาเพื่อเป็นสัญญลักษณ์ปางประทานพร ซึ่งมีขนาดดังนี้

แท่นสูง	๙ เมตร
หน้าตักกว้าง	๒๐ เมตร
เฉพาะองค์พระสูง	๒๐ เมตร
รวมความสูงทั้งสิ้น	๓๘ เมตร

ได้ทำพิธีวางแผ่นศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๐๘ ดำเนินการก่อสร้างต่อมาจนแล้วเสร็จใช้อุปกรณ์การก่อสร้างดังนี้

ไม้เสาเข็ม	๑,๒๐๐ ต้น
เหล็กเส้นขนาดต่าง ๆ	๕๗ ตัน
ปูนซิเมนต์	๔,๕๗๕ ถุง
ทรายหยาบและละเอียด	๑,๑๔๕ คิวบิคเมตร
หินขนาดต่าง ๆ	๗๐๐ คิวบิคเมตร

สิ้นค่าก่อสร้างเป็นจำนวนเงิน ๔๕๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนห้าหมื่นบาทถ้วน) เงินจำนวนดังกล่าว พระอา

จารย์บุญมีบริจาค ๑๘๖,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนแปดหมื่นหกพันบาทถ้วน) สาธุชนร่วมบริจาค ๒๖๔,๐๐๐ บาท (สองแสนหกหมื่นสี่พันบาทถ้วน)

เมื่อการดำเนินงานก่อสร้างโดยการควบคุมของพระครูสุเทพสิทธิการย์ เสร็จแล้วประมาณ ๙๐ % จึงปรึกษาหารือกันว่า พระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคเหนือของประเทศไทยเช่นนี้ สมควรจะกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก เพื่อขอรับพระราชทานพระพุทธนาม และได้ถวายพระเนตรพระพุทธรูปให้ทรงเจิมแล้วนำมาบรรจุ เพื่อเป็นมิ่งขวัญศิริมงคล แก่ชาวจังหวัดพิจิตรและพุทธศาสนิกชนผู้ผ่านไปมากราบไหว้บูชา

วันที่ ๒๓ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระพุทธนามว่า "**พระพุทธเกตุมงคล**" พร้อมทั้งทรงเจิมพระเนตรพระพุทธรูปตามที่กราบบังคมทูล

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมหาอุดมมงคลฤกษ์ จึงขออาราธนาพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ ได้โปรดเมตตากล่าวสัมโมทนียะกถา และประกอบมงคลพิธี เจริญพระพุทธมนต์ เพื่อเป็นสิริมงคลและมิ่งขวัญแก่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะชาวตะพานหิน ให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีปูชนียวัตถุล้ำค่าไว้สักการะบูชาสืบไปชั่วกาลนาน

ครั้นกล่าวเปิดงานแล้วกลับที่พัก มีผู้คนตามมาสนทนาหลายคน มีนายสถานี ตะพาน หินเป็น ต้น รวม แล้ว ตั้ง ใจมาขอพระสมเด็จแสนนั่นเอง รุมกันใหญ่บอกว่าอย่าเอาไปอวดใครมีมาน้อยจะไม่พอแจกเงียบไปได้คืนหนึ่ง เมื่อเขากลับหมดแล้วเข้าจำวัดเป็นเวลา ๒๒.๐๐ น. เศษเราต้องขอโทษโดยบอกว่าเลยเวลาจำวัดมามากแล้ว

คืนนี้อากาศหนาว ผ้าห่มสองผืนไม่ได้ผล นอนหลับ ๆ ตื่น ๆ สรุปผลว่านอนไม่หลับ ตื่นแต่เวลา ๐๕.๐๐ น. กลับเข้านอนอีกภาวนาเรื่อยไป คงเกี่ยว

แก่การเดินทางทำงานเรื่อยมาจนเข้านอนจึงทำให้หลับไม่สนิท คิดว่าคงต้องเป็นอย่างนี้ หมอจึงห้ามการเดินทางไกล

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ เวลา ๖.๓๐ น. ฉันอาหารข้าวต้มและกับข้าวต้มถูกใจ มีหลายอย่าง ฉันเสร็จแล้วเจ้าคณะอำเภอตะพานหินเข้ามาหา จึงให้นำไปชมพระใหญ่ให้เต็มตาไหน ๆ ก็เดินทางมาแล้วต้องดูให้ใกล้ ๆ ใต้ฐานพระเขาทำโปร่ง อากาศเดินสะดวก บรรจุคนได้ประมาณ ๒๐๐ คน เจ้าอาวาสบอกว่าจะทำเป็นพิพิธภัณฑ์ก็ดีเหมือนกัน คิดว่าทำเป็นห้องเจริญพระกรรมฐานจะน่าดูมากกว่า มีบันไดขึ้นอยู่ข้างหลัง ขึ้นเดินบนฐานชุกชีได้สะดวก ฐานชุกชีจากองค์พระกว้างประมาณ ๑ เมตร โดยรอบเดินเรียงตัวสบาย ขอบฐานชุกชีเขาทำเป็นพนักกันไม่ให้ตก องค์พระทาสีเหลือง มีผู้ศรัทธาเอาผ้าขึ้นไปห่มที่ผ้าจารึกไว้ว่า พล.ต.ต. ชุมพล โลหะชาละ

เวลา ๗. ๔๕ น. ทำพิธีเบิกพระเนตร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อ่านรายงานความเป็นมาของวัดเทวประสาท จนถึงการสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ แต่เขาพูดกันว่าใหญ่ที่สุดในโลก เมื่ออ่านรายงานจบแล้ว ประธานพิธีตอนนี้ คือ พลเอกหลวงกัมปนาทแสนยากร องคมนตรีเป็นผู้กล่าวตอบ ความสำคัญก็คือว่า พลเอกหลวงกัมปนาทแสนยากร ได้เป็นผู้นำพระเนตร์พระพุทธรูปทูลเกล้า ฯ ให้ในหลวงทรงเจิม และเป็นผู้ขอพระราชทานนามของพระพุทธรูปองค์นี้ด้วย นับว่าเป็นเกียรติอันงดงามของพระพุทธรูปองค์นี้อย่างยิ่ง แม้ในหลวงจะไม่ได้เสด็จ ก็เหมือนกับได้เสด็จเหมือนกัน เมื่อคุณหลวงกัมปนาทกล่าวเสร็จแล้ว ลูกเสือบรรเลงเพลงทุกคนก็ยืนขึ้นทำความเคารพ

สมเด็จพระวันรัตดับเทียนชัย และพรมน้ำมนต์พระพุทธรูปที่ทางวัดหล่อถอดจากองค์ใหญ่ และเครื่องรางของขลังอีกเป็นจำนวนมาก เสร็จแล้วรีบเดินทาง

กลับกรุงเทพ ฯ เพราะมีเวลาเหลือพอจะเตรียมตัวทัน ก่อนคิดว่าจะกลับรถเย็นถึงกรุงเทพ ฯ ๔ ทุ่ม แต่เมื่อมีเวลากลับทันรถเช้าจึงได้กลับเสียที เลยไม่ได้ไปทางไหน

เมื่อเวลากลับเขาเอาเล่าโก๊มาแห่ส่งอีก คราวนี้ต้องนั่งเก้าอี้หามจนถึงข้ามฟาก พวกเล่าโก๊ไม่ได้ข้ามมาส่ง เพราะจะต้องทำพิธีของพวกหลวงจีนอีก ในงานนี้อาราธนาพระหลวงจีนมาร่วมพิธีด้วย ๙ รูป มีเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายจีนวัดโพธิแมนเป็นประธาน

เมื่อข้ามฟากแล้วเขาเอารถยนต์มารับส่งที่สถานี ทางรถยนต์ต้องอ้อมไกล มีรถตำรวจนำทางเขาศรัทธาจะทำดังนั้น คนที่เดินไปสถานีถึงก่อนคนที่ขึ้นรถ ต้องรอเวลารถอีกประมาณ ๒๐ นาที ความจริงเพลวันนี้พวกสมาคมยุวพุทธิก ได้อาราธนาให้ไปฉันเพลที่สมาคม เลยไม่ได้ไปตามคำอาราธนา เพราะว่าเดิมนั้นเราคิดว่าไม่ทันรถเช้า เกรงพิธีจะโอ้เอ้ไม่ตรงตามเวลา เดชะบุญทันเวลารถออก จึงได้รีบกลับทั้งนี้น่าจะเป็นอานุภาพ

ของหลวงพ่อโตก็เป็นได้ เมื่อเราไม่ได้ไปฉันเขาก็เอาใส่ปิ่นโตมาให้ฉันในรถรวม ๔ เถา ขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อ

ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ศึกษาธิการ พ่อค้าประชาชนมาส่งที่สถานีมากหลาย เวลา ๘.๔๐ น. เศษรถเคลื่อนออกจากสถานี เราได้กล่าวคำอำลาทุก ๆ ท่านทุก ๆ คน ที่มาส่งถึงสถานี

รถชั้นหนึ่งว่างหลายที่นั่ง พวกเราได้โดยสารมาอย่างสุขสำราญ อาหารมากมายสัก ๑๐ คน ก็รับไม่หมด อาหารดี ๆ เสียด้วย รสดีทุกอย่าง ความหนาวติดตามมาถึงจังหวัดนครสวรรค์ ตะเพิดความหนาวกลับไปตะพานหินตามเดิม คราวนี้ถึงกับต้องใช้พัดลม

เราบอกเด็กว่าให้เช่าพระพุทธรูป ๑ องค์ เพื่อเป็นที่ระลึกองค์ละ ๑๐๐๐ บาท โดยคิดว่าถ้าเขาถวายเป็นค่าพาหนะเรา จะทำบุญ โดยการสร้างพระพุทธ รูปด้วยปัจจัยจำนวนที่เขาถวาย ถ้าขาดก็เพิ่มให้เต็ม เวลาเร่งมาก

ต่างคนต่างลืม มาถึงสถานีแล้วเขานำพระพุทธรูปมาถวายที่สถานี เลยไม่ได้ทำบุญกับเขา อาหารเพลเรียบร้อยแล้ว นั่งเขียนหนังสือเล่มนี้ คือทำรายการบันทึกไว้ ตอนนี้ไม่ได้มองอะไรมากนักพอเปิดหน้าต่างก็ถึงคลองรังสิต รถไฟถึงสถานีกรุงเทพ ฯ เวลา ๑๖.๑๐ น.

พุทธนามของหลวงพ่อโตนั้น ได้รับพระราชทานว่า “**พระพุทธเกตุมงคล**” *ขอให้หลวงพ่อเกตุจงศักดิ์สิทธิ์บันดาลอิทธิฤทธิ์ ให้ปรากฏแก่ประชาชนในด้านความสุขและปลอดภัย ในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ*

หลวงพ่อโตวัดสุทัศน์

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระนามเดิมว่า **พระศรีศักยมุนี** เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะสร้างสมัยสุโขทัย และประดิษฐานอยู่ที่วัดมหาธาตุกลางจังหวัดสุโขทัยตลอดมา ครั้นเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกแล้ว หัวเมืองต่าง ๆ ผู้คนระส่ำระสาย แตกแยกกันไปตามยถากรรม ปูชนียวัตถุและปูชนียสถานไม่มีผู้ดูแลเอาใจใส่ เพราะต่างลี้ภัยเอาตัวรอด หมดที่พึ่งที่อาศัย

เมื่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ทรงย้ายพระนครหลวงจากฝั่งธนบุรีมาสร้างพระนครหลวงใหม่ฝั่งตะวันออกของกรุงธนบุรี ทรงเห็นการณ์ไกลและทรงสังเวชพระทัยที่ปูชนียวัตถุและปูชนียสถานอันเป็นเครื่องหมายของศาสนาและ

วัฒนธรรมของชาติ มีอันเป็นต้องชำรุดทำลายไป โดยภัยธรรมชาติบ้าง โดยผู้ใจร้ายลุอำนาจแห่งความโลภทำลายบ้าง ทรงตั้งพระทัยจะรักษาพระพุทธรูปไว้ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้นำพระพุทธรูปลงมาจากเมืองเหนือที่ถูกทอดทิ้งไว้ตามรกตามป่า ไม่มีผู้ที่พิทักษ์รักษาหรือรักษาไม่ไหว มารวบรวมไว้ในกรุงเทพ ฯ ปรากฏตามพระราชพงศาวดารว่า อัญเชิญพระพุทธรูปมาครั้งนั้น ๑๐๐๐ องค์

ให้ เลือก คัด จัด สรร ที่มี พระ พุทธ ลักษณะดี ไว้ ที่ วัดพระเชตุพน นอกนั้นโปรดเกล้า ฯ ให้ไปประดิษฐานณ วัดต่าง ๆ ช่วยกันเก็บรักษาไว้ให้เป็นสมบัติของชาติและศาสนา เช่นที่วัดพระเชตุพน วัดมหาธาตุ เป็นต้น

พระศรีศากยมุนี วัดสุทัศน์เป็นพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดองค์หนึ่ง ได้อัญเชิญมาในสมัยนั้น สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงตั้งพระทัยว่าจะประดิษฐานไว้กลางใจเมือง โดยสร้างวัดขึ้นกลางใจเมืองให้เป็นที่

ประดิษฐานหลวงพ่อโต พระราชปณิธานสำเร็จเพียงยกพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนแท่น ยังไม่ทันสร้างพระอารามให้สำเร็จดังพระราชประสงค์ก็สิ้นรัชการที่ ๑ พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีได้ทรงสนองพระราชศรัทธาของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า โดยทรงดำเนินงานสร้างวัดสุทัศน์สืบต่อมา จนสำเร็จตามพระราชประสงค์

พระศรีศักยมุนี พระองค์นี้หล่อด้วยโลหะ หน้าตักกว้าง ๑๑ ศอก ๑ คืบ

การที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ทรงนำพระพุทธรูปจากเมืองเหนือมารวมไว้ในพระนครหลวงนั้น เป็นอันทรงประกันไม่ให้สมบัติของชาติศาสนาเสียหาย เกิดจากพระสุขุมปรีชาญาณอันยอดเยี่ยม ยากที่กษัตริย์องค์ใดจะเทียมถึง

เมื่อการปกครองเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยแล้ว ผู้แทนราษฎรภาคเหนือบางคนพูดว่า เอาของเขามาด้วย

อำนาจ ควรจะส่งคืนไปไว้ตามเดิม ผู้แทนอย่างนี้เป็นมนุษย์ที่แสนจะเลวทราม พบช่องทางเล็กน้อย ก็แสดงอำนาจอย่างคนสิ้นคิด ในชีวิตคิดว่าจะไม่ทำพูดหรือคิดการใด ๆ ที่ควรจะทำจะพูดวิเศษกว่านี้ คิดว่าตัวฉลาดกว่าคนทั้งหมด

อันพระพุทธรูปโบราณถ้าไม่มาอยู่ในกรุงเทพ ฯ เรายังจะได้เห็นของเก่า ๆ ครั้งบรรพบุรุษของเราเช่นทุกวันนี้หรือ ที่เรายังเห็นอยู่บัดนี้ นี่แหละอาศัยพระปรีชาอันประเสริฐยิ่งของพระมหากษัตริย์ราชจักรีวงศ์ เริ่มต้นแต่องค์พระปฐมราชจักรีวงศ์รัชกาลที่ ๑

หลวงพ่อโต

บนเนินเขาสีเสียดอ้า

ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง

จังหวัดนครราชสีมา

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ สร้างเสร็จวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๒ ค่าก่อสร้าง ๓,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท (สามล้านบาทเศษ) พล. ท. พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นประธานก่อสร้าง การสร้างพระพุทธรูปองค์นี้ตามความประสงค์ของเจ้าคุณพระสุทธิธรรมรังสี (หลวงพ่อลี) โดยท่านฝากความปรารถนาไว้กับคณะศิษย์ เมื่อท่านมรณภาพแล้วคณะศิษย์ มี พล. ท. พงษ์ ปุณณกันต์ เป็น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นผู้เลื่อมใสในปฏิปทาของหลวงพ่อสีร่วมกันสร้างขึ้น

หลวงพ่อ โตรูป นี้อยู่ ห่าง จาก ถนนมิตรภาพ เพียงสอง ก.ม. เศษ ๆ ทางเข้าสะดวกง่ายดาย รถเก่าหรือรถใหม่ก็ไม่เป็นอันตราย เป็นพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีขนาดดังนี้

หน้าตักขององค์พระกว้าง ๔๕ เมตร
พระเกศโมลีสูง ๗ เมตร
พระกรรณยาว ๖,๘๐ เมตร

ประธานก่อสร้างจะทูลขอพระราชทานพุทธนาม และขอพระราชทานพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ประดิษฐานที่ผ้าทิพย์ เพื่อเป็นอนุสรณ์ว่าสร้างในรัชกาลที่ ๙ และพระพุทธรูปองค์นี้ขยายแบบออกจากพระพุทธรูป ภ. ป. ร. ที่วัดบวรนิเวศสร้างขึ้นเพื่อให้คนเช่าไปบูชา เป็นพระพุทธรูปที่สง่างาม ได้ทราบว่าในหลวงทรงควบคุมการปั้นจนถูกต้องพระราชประสงค์ หลวงพ่อโตองค์นี้พยายามลอกแบบพระพุทธรูป ภ.ป.ร. อันสวยงามนั้น

หลวงพ่อโต

วัดมหาธาตุ

จังหวัดพระนคร

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ มีพระนามว่า พระศรีสรรเพชญ์ สร้างสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงเทพมหานคร เป็นพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดพระนคร และได้รับการยกย่องว่ามีพระพุทธลักษณะงดงามที่สุดองค์หนึ่ง ในบรรดาพระพุทธรูปปั้นด้วยกัน สถิตอยู่ในพระอุโบสถที่ใหญ่โตกว้างขวาง สามารถบรรจุพระสงฆ์ได้ไม่น้อยกว่า ๑๐๐๐ องค์

เมื่อทำสังคายนาพระไตรปิฎกในรัชกาลที่ ๑ ได้อาศัย พระ อุ โบสถ หลัง นี้เป็น ที่ ประ ชุม ทำ สัง คายนา พระไตรปิฎก เพราะสะดวกทุกทาง วัดมหาธาตุนี้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชหลายพระองค์ จึงเป็นวัดที่สำคัญอย่างยิ่งของคณะสงฆ์ เป็นบ่อเกิดแห่งวิทยา

การ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสถานที่ศึกษาชั้นยอดของพระภิกษุสามเณร เป็นพระอารามที่กว้างขวางใหญ่โต แต่ปัจจุบันนี้ถูกรื้อทำตึกหอสมุดเสียบ้าง สมัยปัจจุบันนี้ มีมหาวิทยาลัยใหญ่โตกว้างขวาง เป็นสถานที่ศึกษาของพระภิกษุสามเณรเรียกว่ามหาจุฬาลงกรณ์-ราชวิทยาลัย เป็นวิทยาลัยของคณะสงฆ์ไทย ได้เริ่ม เปิด สอน เป็น มหาวิท ยาลัย สมัย เมื่อ พระ พิมล ธรรม (ช้อยฐานทตฺต) เป็นอธิบดีสงฆ์ โดยความเห็นชอบของคณะจังหวัดทั่วประเทศ

แต่ก่อนนั้น หลังคาพระอุโบสถพระวิหาร พระมณฑป เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ มุงด้วยกระเบื้องมอญ บัดนี้พระธรรมรัตนากร เจ้าอาวาสได้เปลี่ยนเป็นกระเบื้องเคลือบทั้งหมด ดูงดงามน่าเลื่อมใส

พระศรีสรรเพชญ์ หน้าตักกว้าง ๕ ม. ๑๖ ซม. สูงจากทับเกษตรถึงยอดพระรัศมี ๖ ม. ๙๖ ซม. สร้างในรัชกาลที่ ๑

หลวงพ่อโต

จังหวัดอุบลราชธานี

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ หน้าตักกว้าง ๑๑.๘๐ เมตร สร้างด้วยปูนซิเมนต์ ประดับโมเสสสีทองมองไกล ๆ เหมือนปิดทอง สถิตย์อยู่ ณ พุทธอุทธยาน อันเป็นที่ดินของกระทรวงมหาดไทย อยู่ตำบลปุ่ง อำเภออำนาจเจริญ คุณประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานสร้าง การสร้างนั้นภายหลัง ๒๕ พุทธศตวรรษแล้ว

เมื่อเราเข้าไปพุทธอุทธยานนี้ จะเกิดความรื่นเริงใจ เพราะสวนนั้นมีวิวน่าดู มีต้นไม้ร่มรื่นเงียบสงัด เป็นอุทธยานแห่งความสงบ มีอารมณ์เคลิ้มไปว่า สวน

อุทธยานนี้คล้ายกับว่าเกิดมีขึ้นเพื่อรับรองพระพุทธรูปองค์นี้ ดูกลมกลืมกันดีมาก เมื่อใครเข้าไปนมัสการจะต้องมีอารมณ์อย่างนี้ เป็นสถานที่น่าเที่ยวของผู้ต้องการความสงบ

ที่เรียกว่าหลวงพ่อโตนั้น เพราะเป็นพระพุทธรูปที่โตที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี ฝีมือปั้นก็ดี ประดับโมเสคสีทองทั้งองค์ ดูอร่ามตาเมื่อเราผ่านเข้าพุทธอุทธยานนั้นนับว่าเป็นศรีขวัญของพุทธศาสนาและจังหวัดอุบลราชธานี พระพุทธรูปองค์นี้อยู่กลางแจ้ง ไม่มีวิหารและโบสถ์เป็นร่มเงา ต้องตากแดดตากฝนอย่างนั้น ความจริงก็ดีเหมือนกัน เปิดโอกาสให้คนเห็นและนมัสการได้มาก

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดใหญ่และมีพลเมืองมาก เมื่อมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่อย่างนี้ดูเหมาะสมกับจังหวัด ต่อไปพระพุทธรูปในพุทธอุทธยานนี้

จะเป็นของศักดิ์สิทธิ์ควรแก่ความเคารพนับถือของประชาชนทั่วไป

พระพุทธรูปองค์นี้ ประชาชนเรียกว่า พระมงคลมิ่งเมือง เมื่อประชาชนถวายพระนามอย่างนี้แล้ว ต่อไปใครจะถวายพระนามอย่างไร ก็คงไม่สามารถลบล้างพระนามเดิมได้ เพราะเสียงประชาชนนั้นเป็นเสียงสวรรค์ เมื่อถวายพระนามใหม่ ประชาชนเขาไม่ยอมเรียก ใครจะทำไม

หลวงพ่อมงคลมิ่งเมือง นี้ประดับด้วยโมเสคสีทองแลสุกปลั่งเหมือนปิดทอง การใช้โมเสคอย่างนี้ก็งามดีแต่มีส่วนไม่ดีอยู่บ้าง คือสมัยสงครามเวียตนามเวลานี้ทหารต่างชาติมาอยู่ในประเทศไทยมาก เมื่อผ่านมาพบพระมงคลมิ่งเมืององค์นี้ เขาชอบลักแกะเอาแผ่นโมเสคไปเป็นของขลัง ทหารไทยนำก่อน พวกฝรั่งรู้เข้ามาแกะเอาไปบ้าง เรื่องนี้ไม่ควรติ เขาเอาไปเพื่อความปลอดภัยของชีวิต โมเสคนั้นซื้อได้ ชีวิตนั้นซื้อไม่ได้ ก็น่าเห็นใจ อย่าไปติเตียนเขาเลย

หลวงพ่อโต

วัดกัลยาณมิตร จังหวัดธนบุรี

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ มีพระนามว่า "พระพุทธไตรรัตนนายก" มีประชาชนเคารพนับถือมาก มีคนเข้านมัสการทุกวันโดยเฉพาะคนจีน นับถือมาแต่ดึกดำบรรพ์ ถึงคราวเทศกาล ตรุษสารทจีน จะมีคนจีนทั้งชายหญิงเด็กผู้ใหญ่ชาย หนุ่มหญิง สาว เดินทางไป นมัสการ หลวงพ่อโต เมื่อยังไม่ห้ามจุดประทัด จะต้องได้ยินเสียงประทัดตลอดคืนตลอดวัน เรือข้ามฟากรับส่งกันโกลาหล ทำให้คนเรือจ้างมีรายได้ดีตลอดเทศกาล แม้วันธรรมดาก็พอมีรายได้บ้าง หลวงพ่อโตวัดกัลยา ชื่อดังยิ่งกว่าประทัด

ผู้สร้างนั้นในประวัติวัด พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐

พระพุทธรูปปั้นปางมารวิชัยในพระวิหารหลวง หน้าตัก
กว้าง ๑๑.๗๕ ม.ม. (๕ วา ๓ ศอกคืบ) สูง ๑๕ เมตร
เศษ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ โปรดให้สร้างพระ-
ราชทานช่วยเจ้าพระยานิกรบดินทร (โต กัลยาณมิตร)
พ.ศ. ๒๓๘๐

การสร้างหลวงพ่อโตอย่างนี้ เป็นเครื่องแสดงถึงศรัทธา การที่ทรงสร้างเฉพาะวัดกัลยาณมิตรอาจทรงมุ่งหมายให้นามว่า "โต" นั้นปรากฏแก่ชาวโลกในอนาคตอันไกลก็ได้ หรือ เพื่อเป็นเครื่องเตือน ใจ ให้ระลึกถึง "โตกัลยาณมิตร" ของพระองค์ก็ได้

ความ จริง การ สร้าง หลวง พ่อ โต อย่าง นี้ ไม่ เสีย หาย อะไร กลับเป็นการเรียกร้องศรัทธา ของประชาชนให้สนใจในพระพุทธศาสนา หรือให้สนใจเข้าวัดด้วย เช่น วัดกัลยาณมิตรนี้ ปีหนึ่ง ๆ มีคนเข้านมัสการหลวงพ่อโตเท่าไรคน ยิ่งงานเทศกาลตรุษจีน หรือสารทจีนด้วยแล้ว คนมานมัสการมืดฟ้ามัวดิน เป็นเทศกาลที่ไม่ต้องประกาศ ถึงคราวเทศกาลก็พากันมานมัสการเอง

หลวงพ่อโตองค์นี้ แม้จะมีขนาดเพียง ๕ วาเศษ แต่ก็เป็นพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดธนบุรี การที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ ทรงสร้างหลวงพ่อโตวัดกัลยาณมิตรนั้น อาจให้เข้าคู่กับวัดพระเชตุพนก็ได้ คือทรงสร้างพระพุทธไสยาสน์วัดพระเชตุพน เรียกว่า หลวงพ่อโต ประดิษฐานองค์ละฝั่งเมือง เรียกว่า หลวงพ่อใหญ่วัดโพธิ์ หลวงพ่อโตวัดกัลยา ชาวจีนเรา ออกพระนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า "ซำปอกง หรือ "ซำปอฮุดกง"

หลวงพ่อโต

พระมงคลบพิตร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้เป็นของโบราณ สร้างเมื่อไรไม่ปรากฏในตำนาน เขาว่าก่อด้วยอิฐแต่บุด้วยทองสัมฤทธิ์หนาเกือบ ๔ นิ้วฟุต สถิตย์อยู่ทิศใต้ของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เมื่อก่อนอยู่ทิศตะวันออกของพระราชวังหลวง ต่อมาพระเจ้าทรงธรรมให้ชลอมาประดิษฐานทิศใต้ซึ่งปรากฏอยู่ทุกวันนี้ แล้วทรงสร้างมณฑปสวมไว้ มณฑปนี้มีอันเป็นไปถูกเพลิงไหม้เพราะฟ้าผ่า ในสมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ จึงให้รื้อมณฑปแล้วสร้างเป็นวิหารแทน

บัดนี้ได้สร้างวิหารใหม่ และได้ต่อพระพาหาได้ดียังเก่า สภาพของโบราณวัตถุหายไป ดูเป็นของใหม่เกิดขึ้น คนบางพวกไม่ชอบใจที่รัฐบาลซ่อมของเก่าให้เป็นของใหม่ซ่อมในสมัยจอมพลแปลกเป็นนายกรัฐมนตรี

พระมงคลบพิตร นี้ เป็นที่นับถือของประชาชนและคนต่างชาติ ก็มีความเลื่อมใส ทุกวันมีคนมานมัสการยิ่งวันหยุดงานคนยิ่งมาก มานมัสการมาบำเพ็ญกุศล เมื่อเข้าไปในวิหารจะได้รับความเย็นกายเย็น ใจเพราะลม โกรกให้เย็นกาย เหงื่อแห้งทันที ได้เห็นพระพุทธ ที่ใหญ่โตยิ่งเกิดเย็นใจเมื่อเห็นพระพุทธลักษณะก็ยิ่งเลื่อมใส พระพุทธรูป ที่ใหญ่โตเช่นนี้ ย่อมเกิดขึ้น เพราะกุศลจิตของท่านผู้สร้าง ท่านคงเห็นคุณของศาสนาจึงได้ลงทุนสร้างพระใหญ่โตเช่นนี้ ด้วยหวังจะให้คนที่เกิดต่อมา ได้กราบไหว้บูชาสืบบุญญานุสันธิต่อไป เพื่อให้เป็นอุปนิสสัยปัจจัยแห่งความสุขและความสิ้นทุกข์ ในอนาคตกาล คน

โบราณ เขาอธิษฐาน ให้ พบศาสนา พระ ไมตรี หรือ พระศรี-อารย์ เพราะเขาเชื่อว่าศาสนาพระศรีอารย์นั้นสมบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ ไม่ต้องทำมาหากินก็มีเงินทองใช้ เพราะมีต้นไม้กัลปพฤกษ์อยู่ ๔ มุมเมือง ต้นไม้วิเศษนี้ เมื่อใครต้องการอะไรก็ไปอธิษฐานเอา สิ่งเหล่านั้นจะหล่นมาจากต้นไม้ ไม่ต้องแย่งกัน ไม่ต้องโกงกัน ไม่ต้องเบียดเบียนทำร้ายกัน เพราะอาชีพ โจรขโมยไม่มีในสมัยพระศรีอารย์นั้น

ความ เห็น ของ คน โบราณ นั้น บางคนเขาว่านึกสมบัติบ้า มัวหลงคอยสมบัติพระศรีอารย์จะเป็นขี้ข้าเขา เรื่องอย่างนี้อย่าเพิ่งประมาท จะเป็นจริงอย่างไรจะได้เห็นกันในศาสนาพระศรีอารย์ ความคิดเห็นของคนโบราณนั้นอย่าประมาท อย่าดูหมิ่น อย่าคิดว่าตัวนั้นวิเศษกว่าผู้ใดเรื่องที่ยังไม่เคยมีได้ ยังไม่เคยเป็น ได้มันได้มี ได้เป็น ขึ้น แล้ว ก่อน นี้ เรา หัว เราะ เรื่องอิทธิฤทธิ์ ในรามเกียรติ์ ว่า หลอกเด็ก เดี๋ยวนี้เป็นอย่างไร คนก็เหาะได้ แผลงศรไปครั้งหนึ่ง ๆ มากกว่า

ลูกศรในรามเกียรติ์เสียอีก เรื่องรามเกียรติ์หนุมาณไปถึงโลกพระอาทิตย์ ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาไปถึงโลกพระจันทร์แล้ว ภายในร้อยปีนี้เข้าใจว่าทุกดวงดาวมีการคมนาคมติดต่อกันหมด คอยดูต่อไป

พระมงคลบพิตรนี้ หน้าตักกว้าง ๙.๕๕ เมตร เฉพาะ องค์แต่ สุดฐาน ล้ม ฤทธิ์ ถึงยอด พระรัศมี สูง ๑๒.๔๕ เมตร

พระพุทธรูปองค์นี้ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าสร้างก่อนรัชกาล พระเจ้าทรงธรรม มีลักษณะแบบสุโขทัยปนอู่ทอง จึงน่าจะสร้างในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

เรื่องฐานพระมงคลบพิตร สมเด็จกรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์ โดยทอดพระเนตรและตรัสชมช่างครั้งนั้นว่า

ฐานองค์พระนั้นทำดีนัก มีบัวคว่ำแห่งฐานบัลลังก์ตั้งอยู่บนหลังสิงห์ค่อม ซึ่งไม่เห็นมีทำที่ไหนเลย ยังผ้าทิพย์ก็ทำดี ที่อื่นทำเหมือนเอาไม้กระดานตัดไปตอก

ตาปูติดเข้าไว้ แต่ที่นั้นเป็นผ้านับตั้งแต่ต้นก็แลเห็นลาด ทรุดเข้าไปใต้พระที่นั่งพระพุทธรูป แล้วก็คลี่ลาดห้อยลงมาอ่อนไปตามชั้นฐาน ถึงปลายที่สุด งอนพาด อยู่ตรงหน้าสิงห์ งามเต็มที่นี่ก็ใช่อื่นไกล คือความเชี่ยวชาญของช่างครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งดีกว่ายุคไหน หมดนั่นเอง แต่เดี๋ยวนี้ เสีย ไม่เป็นรูปอะไรหมดแล้วเพราะการซ่อมแซม ผู้ซ่อมจ้างเจ๊กไปทำ เจ๊กมันก็เก่ง โดยจ้างให้ทำอะไรก็ทำทั้งนั้นไม่ตกใจเลย ผู้จ้างก็พอดีกันสุดแต่ให้เห็นเป็นใหม่เอี่ยมแล้วเป็นใช้ได้ ดีชั่วไม่รู้

ตามพระมติของสมเด็จกรมพระยา ฯ พระองค์นี้ น่าเสียดายที่ของเก่ามีค่าหายไป เป็นทั้งนี้ก็อาศัยคนใจบุญนั่นเองมาทำลาย ถ้าไม่มีคนใจบุญมาซ่อม ของอันมีค่าก็คงดำรงอยู่อีกนาน ของมีค่าที่หายไปนั้น เพราะคนโง่ไปพบกับคนโลภเข้า คือความต้องการไปพบกันเข้าก็เท่ากับช่วยกันทำลาย

หลวงพ่อโต

วัดพนัญเชิง กรุงศรีอยุธยา

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

วัดพนัญเชิง ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออก ตรงข้ามกับป้อมเพชรกรุงศรีอยุธยา เป็นวัดเก่าแก่มาก ที่วัดนี้มีพระ-พุทธรูปใหญ่อยู่ในพระวิหาร นักโบราณคดีสันนิษฐานกันว่าสร้างก่อนกรุงศรีอยุธยา คือว่าเมื่อสร้างกรุงศรีอยุธยานั้น หลวงพ่อโตมีอยู่แล้ว

นับแต่สร้างมา เป็นเวลาหลายร้อยปี เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาก็ได้พยายามปฏิสังขรณ์รักษาไว้ เมื่อคราวกรุงแตกครั้งสุดท้าย กล่าวกันว่าหลวงพ่อโตนี้มีน้ำพระเนตรไหลออกมาจากพระเนตร แสดงสมเพทเวทนาประชาชน

ให้เห็นที่ต้องเสียบ้านเมือง เสียชีวิต เสียทรัพย์สิน , เสียเกียรติยศ แสนสาหัส สุดจะทนทานได้ ถึงกับพระปั้นด้วยปูน มีน้ำพระเนตร ไหลออกมา แสดงเวทนาแก่ประชาชน

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ทรงปฏิสังขรณ์ทั้งหมดและถวายพระนามหลวงพ่อโตว่า "พระพุทธไตรรัตนนายก" ครั้นถึงรัชกาลที่ ๕ เกิดอัคคีภัยไหม้พระวิหาร สมเด็จพระปิยะมหาราชเจ้าทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด ต่อมาพระหนุ (คาง) พังหล่นลงมา ราชบัณฑิตสภาได้ดำเนินการซ่อมเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ในการซ่อมครั้งนี้ ได้เปลี่ยนพระอุณาโลมซึ่งเดิมเป็นทองแดงเป็น พระอุณาโลมทองคำบริสุทธิ์ มีน้ำหนักถึง ๕๗ บาท สมัยนั้นทองคำราคาไม่เกินบาทละ ๔๐ บาท ถ้าเป็นสมัยนี้น่ากลัวทำได้ยาก เพราะราคาทองสูงขึ้นแต่ก็ว่าไม่ได้ เพราะศรัทธาของคนประมาณคุณภาพได้ยาก ถึงคราวศรัทธาขึ้นมาเท่าไรเท่ากัน

หลวงพ่อโตวัดพนัญเชิงนี้ ชาวจีนนับถือมากกว่าคนไทย เมื่อถึงคราวเทศกาลไม่ว่าของไทยของจีนจะต้องมีคนจีนยกครอบครัว ไปนมัสการคับคั่ง สมัยเมื่อไม่มีทางรถยนต์ ต้องมาทางรถไฟ คนแน่นทุกขบวนขึ้นขบวนล่อง เมื่อมามากเข้าก็ไปรอกันที่ท่าเรือจ้าง อาหารก็ขายดี พวกเรือจ้างรายได้ดี อันตรายก็ไม่มี รถไฟก็เก็บค่าโดยสารได้มาก ดูสนุกสนานกันจริง ๆ ชาวจีนเรียกหลวงพ่อโตว่า "ซำปอฮุดกง"

มีเรื่องเล่ากันมาโดยลำดับ ๆ ว่า พระเจ้าสายน้ำผึ้งสร้างหลวงพ่อโต เพื่อให้เป็นอนุสรณ์ถึงนางสร้อยดอกหมาก ที่พระเจ้ากรุงจีนพระราชทานให้มา แต่นางสร้อยดอกหมากแสนงอน ขัดใจกับพระเจ้าสายน้ำผึ้งถึงกับกลั้นใจตายด้วยความน้อยใจ พระเจ้าสายน้ำผึ้งทรงโทมนัสมากที่นางสร้อยดอกหมากต้องจากไปเพราะความตาย เขาพูดกันมาดังนั้น หลวงพ่อโตองค์นี้หน้าตักกว้าง ๗ วา ๑๐ นิ้ว สูงตลอดพระรัศมี ๙ วา ๒ ศอก

มีพระนามว่า พระพุทธไตรรัตนนายก ประดิษฐานอยู่ใน พระวิหารใหญ่ ตามฝาผนังพระวิหารทั้ง ๔ ด้าน เขาทำเป็นช่อง ๘๔๐๐๐ ช่อง บรรจุพระองค์เล็ก ๆ ที่ชาวบ้านเรียกพระงั่ง ในธรรมเนียบพระพุทธรูปกล่าวว่า สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๗ ก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา ๑๖ ปี ไม่ปรากฏใครเป็นผู้สร้าง

หลวงพ่อโต

วัดเขาพระงาม

จังหวัดลพบุรี

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

หลวงพ่อโตองค์นี้ สถิตย์อยู่ที่ไหล่เขาพระงาม จังหวัดลพบุรี เข้าใจว่าเป็นพระพุทธรูปใหญ่องค์สุดท้ายของราชาธิปไตย เพราะต่อแต่นั้นไม่ปรากฏว่ามีใครสร้างอีกพระพุทธรูปองค์นี้มหึมาอยู่บนไหล่เขา พระสกนั้นเมื่อก่อน ใช้ไหกระเทียมถึง ๕๐๐ ใบมองดูแต่ไกลก็เห็นถนัด จะไปทางรถไฟหรือรถยนต์ก็มองเห็นมีคน พูด ว่า พระ พักตร์ พระ พุทธ รูป มี ลักษณะ ละม้าย คล้ายคลึงกับผู้สร้าง ผู้พูดนั้นคงเคยเห็นและคุ้นเคยกับผู้สร้าง จึงพูดอย่างนั้น พระสกไหกะเทียมนั้นร่วงลง

ส่วนมาก ผู้ปฏิสังขรณ์เห็นว่าไม่ถาวร จึงเปลี่ยนเป็นปูนเพื่อให้ถาวร. พระพุทธรูปองค์นี้ เจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนฺโท) อดีตเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส พระอารามหลวงเป็นผู้สร้าง ขนาดพระพุทธรูปยาว ๑๑ วา เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่องค์สุดท้าย สมัยราชาธิปไตย เพราะปรากฏว่าต่อจากสร้างพระพุทธรูปองค์นี้ ไม่มีใครสร้างอย่างนี้ จัดเป็นหลวงพ่อโตองค์สุดท้ายสมัยราชาธิปไตย

เจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ เป็นพระราชาคณะเสมอชั้นธรรม เพราะตำแหน่งพระอุบาลี ฯ ยังไม่ยกฐานะชั้นหิรัญบัฏ ยังตกอยู่ในชั้นสัญญาบัฏ เมื่อการปกครองได้เปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยแล้ว. จึงได้ยกตำแหน่งพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ เป็นพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรอง รับพระราชทานหิรัญบัฏ ผู้ได้รับพระราชทานหิรัญบัฏในตำแหน่งพระอุบาลีคุณูปมาจารย์องค์แรกนั้นคือ สมเด็จพระวันรัต (เผือน ติสฺสทตฺต

มหาเถระ ป.๘) วัดพระเชตุพนได้รับเมื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบัญชาการคณะสงฆ์ แทนองค์สมเด็จพระสังฆราช (แพ ติสฺสเทวมหาเถระ) วัดสุทัศน์ฯ ตำแหน่งพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรองรับพระราชทานหิรัญบัฏตั้งแต่นั้นมา

เจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ผู้สร้างพระพุทธรูปองค์นี้ ท่านเชี่ยวชาญกรรมฐานมาก แสดงธรรมปฏิภาณดีมาก ถึงกับมีผู้บันทึกแล้วพิมพ์ออกจำหน่ายเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอันมาก ในด้านการอดทนก็นับว่าเป็นหนึ่ง ต่อสู้ทุกขเวทนาอย่างยิ่ง แม้การสร้างพระพุทธรูปใหญ่โตถึงเพียงนั้น และสร้างสมัยโบราณด้วยคือสร้างสมัยรัชกาลที่ ๖ สมัยนั้นเครื่องมือการก่อสร้างและการคมนาคมยังไม่ดีถึงเพียงนี้ แม้แต่น้ำประสมปูนก็ต้องขนขึ้นเขา การจ้างต้องราคาแพงสมัยนั้น ท่านก็ยังพยายามสร้างจนสำเร็จ สมัยนี้การสร้างสะดวกสบายทุกอย่าง เพราะมีเครื่องทุ่นแรง

การสร้างพระพุทธรูปสำเร็จ แสดงให้เห็นอภินิหารของท่านว่าอัศจรรย์เพียงไร

พระพุทธรูปองค์นี้ หน้าตักกว้าง ๑๑ วา เขาว่าเวลาเดินเข้าไปใกล้ ๆ ต้องระวัง เคราะห์หามยามร้ายเส้นพระเกษาหลุดหล่นลงมาเพียงเส้นเดียว ถ้าโดนหัวเราเข้าคอไม่หักก็นับว่าเป็นบุญอย่างยิ่ง เวลานี้เปลี่ยนพระเกษาเป็นปูนแล้ว อันตรายจากการหลุดร่วงลงมาก็คงมีน้อย หลวงพ่อโตองค์นี้เป็นองค์สุดท้ายของสมัยราชาธิปไตย

เมื่อ การ ปก ครอง เปลี่ยน เป็น ประ ชา ธิป ไตย แล้ว หลวงพ่อขอม คือ พระครูอุภัยภาดาทรเริ่มสร้างหลวงพ่อโตหล่อด้วยโลหะ หน้าตักกว้าง ๑๑ วาเศษ เป็นหลวงพ่อโตใหญ่ล้ำยุค แม้จะมีสร้างขึ้นภายหลังโตกว่าของหลวงพ่อขอม ก็แพ้หลวงพ่อขอมที่เป็นพระหล่อนอกนั้นปั้นด้วยปูนทั้งหมด ความเพียรพยายามสูงกว่ากัน พยายามทำอยู่ถึง ๑๐ ปี จึงสำเร็จความประสงค์ ฯ

หลวงพ่อโต จังหวัดนราธิวาส

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้มีพระนามว่า พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล หน้าตักกว้างประมาณ ๑๕ เมตร เป็นพระพุทธรูปปั้นเสริมเหล็ก ประดับโมเสสสีทองตลอดทั้งองค์ประดิษฐานอยู่บน เนิน เขา กง แวด ล้อม ด้วย ทุ่ง นา ผินพระ พักตร์ ไป ทาง ทิศตะ วันออก มี ถนน ระ แงะมรรคา จากจังหวัดไปอำเภอระแงะ ผ่านเบื้องหน้าอยู่บริเวณสำนักสงฆ์เขากง ระหว่าง กม. ที่ ๑๐--๑๑ ตำบลลำพู อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

พระพุทธรูปองค์นี้ พล. อ. ประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานสร้างพร้อมด้วยประชาชน สร้างภายหลัง พระมิ่งเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

นับว่าเป็นพระพุทธรูปที่ทรงศักดิ์ศรีแก่จังหวัดนราธิวาสอย่างยิ่ง เพราะจังหวัดนี้มีชาวพุทธน้อย ส่วนมากเป็นศาสนาอิสลาม แม้วัดก็มีเพียง ๔–๕ วัด เท่านั้น การสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ไว้เช่นนี้ ก็เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงศีลธรรมประจำชาติ จะไม่ลืมศาสนาง่าย ๆ เพราะมีวัตถุเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงอยู่เสมอ

พระพุทธรูปองค์นี้หน้าตักกว้าง ๑๕ เมตร วัดจากบัวใต้พระเพลาถึงพระเกตุบัวตูมสูง ๒๐ เมตร

หลวงพ่อโต

วัดไชโย

อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

มีพระนามว่า พระมหาพุทธพิมพ์

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ ตามประวัติที่พระครูวิบูลย์สังฆกิจ เจ้าคณะอำเภอไชโยและเจ้าอาวาสวัดไชโย เขียนไว้ ไม่ปรากฏว่าพิมพ์แต่ พ.ศ. ไหน ค้นดูไม่มีบอก เข้าใจว่าคงพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ นี้เอง พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมทหารสื่อสาร บางซื่อ พระนคร ในหนังสือนั้นวางหลักฐานไว้ดีมาก

พระมหาพุทธพิมพ์นี้ สมเด็จพระพุฒาจารย์ โต พรหมรังสี เจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัดธนบุรี เป็นผู้สร้าง ครั้งแรกใหญ่โตกว่าองค์ที่ปรากฏอยู่ใน

บัดนี้ ใช้ดินเป็นปูนสอก่ออิฐ แล้วพังลงมา ต้องก่อใหม่อีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ก่อด้วยปูนขาวใหญ่โตมาก ต้องก่อสร้างถึงสองครั้งจึงสำเร็จ สร้างเมื่อรัชกาลที่ ๔

ต่อมารัชกาลที่ ๕ เสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ ได้เสด็จขึ้นทอดพระเนตรพระพุทธรูปองค์นี้ ตรัสว่าปากเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ไม่มีผิด ครั้นต่อมาเจ้า-พระยารัตนบดินทร์ (บุญรอด) มาทำการปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งวัด และมาสร้างพระวิหารครอบหลวงพ่อโตด้วย

เมื่อเวลาตอกเข็มลงรากพระวิหาร ความกระเทือนทำให้พระพุทธรูปองค์ใหญ่พังทะลายลง ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้สร้างพระพุทธรูปขึ้นใหม่ เป็นการทรงช่วยเจ้า-พระยารัตนบดินทร์ สมุหนายก ผู้สำเร็จราชการฝ่ายมหาดไทย เจ้าพระยารัตนบดินทร์ได้สร้างพระวิหาร

ใหญ่ และต่อมุขจากตัวพระวิหารยื่นออกมาเป็นพระอุโบสถด้วย ดูแปลกตาดี

มูลเหตุที่มาปฏิสังขรณ์วัดไชโยนี้ ตามหนังสือที่อ้างมาแล้วว่า มี ๒ นัย คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือ ผ่านวัดไชโย เสด็จขึ้นนมัสการหลวงพ่อโต ทรงเห็นตากแดดกรำฝนเพราะอยู่กลางแจ้ง มีพระราชหฤทัยปรารถนาจะสร้างพระวิหารถวาย จึงโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพระยารัตนบดินทร์ (บุญรอด) ขึ้นมาปฏิสังขรณ์วัดไชโยทั่วทั้งพระอาราม เพราะทรงทราบจากชาวบ้านว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์โตมาสร้างไว้

อีกนัยหนึ่งว่า เจ้าพระยารัตนบดินทร์ สมุหนายกยกทัพไปปราบเงี้ยวผ่านมาทางนี้ ขึ้นมานมัสการอธิษฐานว่า ถ้าได้ชัยชนะจะมาปฏิสังขรณ์ถวายให้ทั้งหมดวัด ครั้นได้ชัยชนะสมปรารถนา จึงได้มาดำเนินการปฏิสังขรณ์

เมื่อพระพุทธรูปองค์เดิมพังทะลายลงมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ ทรงเห็นเป็นโอกาสโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพระยารัตนบดินทร์จัดการสร้างเป็นการทรงช่วยเจ้าพระยารัตนบดินทร์ ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างนั้นดังนี้

แซงค์ชันที่ ๑ ฎีกาที่ ๑

ฎีกา หลวงพจนวิลาศ เสมียนตรากระทรวงมหาดไทย มายังเจ้าพนักงานจ่ายเงิน ณ หอรัษฎากรพิพัฒน์

ด้วยเจ้าพระยารัตนบดินทร์ ที่สมุหนายก รับพระบรมราชโองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ท่านเจ้าพระยาบดินทร์ ที่สมุหนายก ทำพระพุทธรูปไชโยแขวงเมืองอ่างทองนั้น ได้จ้างช่างไทยช่างจีนและซื้อสิ่งของต่าง ๆ ทำการจำนวนปีกุนนพศก ศกราช ๑๒๔๙ (พ.ศ. ๒๔๓๐) ท่านเจ้าพระยารัตนบดินทร์ที่สมุหนายกให้หลวงพจนวิลาศ เสมียนตราเบิกเงิน

แทน บัดนี้ ข้าพเจ้าขอเบิกเงินให้ค่าสิ่งของและค่าจ้างไทยจีนทำการต่าง ๆ มีรายการแจ้งต่อไปนี้

ซื้อไม้ขอนสักยาว ๕ วา ๘ กำ ๑๐ ต้น ๆ ละ ๒๔ บาท
เงิน ๓ ชั่ง

ซื้อไม้ไผ่สีสุก ๒๐๐ ลำ ราคาร้อยละ ๑๒ บาท เงิน
๒๔.๐๐ บาท

ซื้อไม้ไผ่ป่า ๕๐๐ ลำ ราคาร้อยละ ๖ บาท เงิน
๓๐.๐๐ บาท

ซื้อไม้หลักแพ ๒๐ ต้น ๆ ละ ๕ บาท เป็นเงิน ๑ ชั่ง
๒๐.๐๐ บาท

ซื้อศิลากันคราก ๓๒๐ แผ่น ๆ ละ ๒ บาท เป็นเงิน
๘ ชั่ง

ซื้อเหล็กตัวอย่าง ๑๗ หาบ ๆ ละ ๓๕ บาท เงิน ๕ ชั่ง
๒๕.๐๐ บาท

ซื้อน้ำอ้อย ๑๔๐๐๐ ทะนาน ราคาร้อยทะนานเป็นเงิน ๗ บาท ๙ อัฐ ๑๐ เบี้ย เงิน ๑๒ ชั่ง ๓๙ บาท
๘๕ อัฐ

ซื้อปูนศิลา ๗๐๐ เกียน ๆ ละ ๑๑ บาท เงิน ๙๖ ชั่ง
๒๐.๐๐ บาท

ซื้อหวายพัสเดา ๑๕๐ ขด ราคาร้อยขดเป็นเงิน ๑๒
บาท เงิน ๑๘.๐๐ บาท

ซื้อปอหนัก ๕ หาบ ๆ ละ ๕ บาท เงิน ๒๕.๐๐ บาท

ซื้ออิฐ ๕๐๐๐,๐๐๐ แผ่น ราคาหมื่นละ ๕๐ บาท
เงิน ๓๐ ชั่ง ๒๐.๐๐ บาท

จ่ายค่าแรงจีนก่อองค์พระ เงิน ๓๖ ชั่ง

จ่ายช่างไทยถือปูนปั้นองค์พระ เงิน ๓๐ ชั่ง

รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ๒๓๑ ชั่ง ๒๗ บาท ๕๘ อัฐ

ถ้าเจ้าพนักงานรับฎีกานี้แล้ว จ่ายเงินสองร้อยสามสิบเอ็ดชั่งยี่สิบเอ็ดบาท ห้าสิบแปดอัฐ ให้ตามฎีกา ๆ มา ณ วันที่ ๒ ฯ ๗ ค่ำ ปีกุน นพศก ๑๒๔๙

เสมียนตราได้รับเงินนี้ เมื่อ ๕ ฯ ๗ ปีเดียวกัน โดยสลักหลังฎีกาไว้เป็นหลักฐาน

ตามที่กล่าวมานี้ เป็นรายการสร้างหลวงพ่อโตวัดไชโย รัชกาลที่ ๕ ส่วนการปิดทองนั้น ต้องใช้ทองคำ

เปลว ๗๐๐,๐๐๐ แผ่น ราคาพันละ ๑๕ บาท ๓๒ อัฐ เป็นเงิน ๑๓๕ ชั่ง ๕๐ บาท ราคานี้ก็คงเป็นของแพงในสมัยนั้น แต่ครั้นมาถึงยุคนี้ (พ.ศ. ๒๕๑๓) คงเป็นราคาที่ถูกที่สุด เพราะสมัยนี้จะสร้างพระโตอย่างนั้นต้องใช้ทุนมาก เช่นพระโตวัดเทวประสาท ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ต้องใช้เงิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาท) จึงสำเร็จ แต่สำเร็จโดยไม่ได้ปิดทอง ใช้ทาสี

พระพุทธรูปพุทธมหาพิมพ์วัดไชโยนั้น ความจริงองค์ที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ "โต พรหมรังสี" สร้างหมดสภาพไปแล้ว เพราะทะลายลงเมื่อจัดที่สร้างพระวิหาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างใหม่ทั้งองค์ ก็ควรจะเรียกว่า รัชกาลที่ ๕ ทรงสร้าง แต่ไม่มีใครพูดอย่างนั้น และเอกสารต่าง ๆ ก็ไม่ปรากฏว่าเป็นดังนั้น แม้ทุกวันนี้ก็รับรู้กันว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์โตสร้าง เข้าใจว่าเป็นการริเริ่มของสมเด็จองค์นั้น ทางราชการและประชาชนยังถวายเกียรติอยู่ จึงไม่มีใครกล้าเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น.

สมเด็จพระพุทธโคดม

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ ประดิษฐานอยู่ ณ วัดโพธาราม (ไผ่โรงวัว) อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เริ่มสร้างแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐

หลวงพ่อขอม เจ้าอาวาสวัดนั้นเป็นผู้ดำเนินการสร้าง เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะทั้งองค์ได้อาราธนาสมเด็จพระวันรัต (ปุณณสิริ) วัดพระเชตุพน ฯ เป็นประธานกรรมการ พระมงคลเทพมุนี เป็นกรรมการ หลวงพ่อขอมดำเนินงานผู้เดียว ใช้วิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า ได้โฆษณาทั่วประเทศราคาหลายล้านบาท

เมื่อแรกเริ่มนั้นเราไม่เต็มใจจะให้สร้าง จึงพูดบ่ายเบี่ยงว่าพระพุทธรูปเวลานี้ยังไม่สำคัญเพราะทุกวัดมีพอไหว้พอบูชาแล้วควรสร้างสิ่งสำคัญก่อน หลวงพ่อขอมถามว่าจะสร้างอะไร จึงบอกว่าโรงเรียนควรจะ

สร้างก่อน เด็กมันเกิดทวีขึ้นทุกวัน ๆ ควรเตรียมโรงเรียนไว้ให้เด็ก หลวงพ่อขอมก็ยอม สร้างโรงเรียนก่อนเป็นราคา ๒–๓ แสนบาท ในที่สุดเราต้องขอเงินกรมให้แสนบาท

หลวงพ่อ ขอมบอ กว่าขอ นิมนต์ ได้เท้า ไปเที่ยววัด ไผ่โรงวัว เราบอกว่าไปไม่ได้หาที่ขี้ที่เยี่ยวที่อาบน้ำยาก ไปนั่งถ่ายในฐานกลางทุ่งต้องเดินไกล ลมเป่าทวารหนัก อุจจาระแห้งกรังทวาร สรงน้ำก็ต้องลงท่าน้ำ จะถูตัวก็ไม่สนิท เพราะคนผ่านไปมาลำบากใจ จึงไม่อยากไป

ต่อมา ๒ ปี หลวงพ่อขอมสร้างกุฏิตึก ๒ ชั้น ใกล้กับหลวงพ่อโต มีห้องน้ำห้องส้วมอยู่ทั้งชั้นบนชั้นล่าง ราคา ๓๐๐,๐๐๐ บาท (สามแสนบาทเศษ) เมื่อสร้างเสร็จแล้วหลวงพ่อขอมบอกว่าสร้างกุฏิเสร็จแล้ว นิมนต์ไปพักผ่อนสัก ๒–๓ วัน

ความจริงการพูดอย่างนั้น ไม่ประสงค์เพื่อตัวคนเดียว มีความมุ่งหมายให้หลวงพ่อขอมอยู่ต่อไป หรือ

ให้เป็นหอพักของพระเถระผู้ใหญ่จะมาเยี่ยมเยือน ได้พักผ่อนพอสมควร เพราะรู้สึกตัวว่า ถึงอย่างไรก็ไม่ได้มาพักเป็นแน่ แต่พูดเพื่อให้กฎีลักษณะนั้นมีขึ้น เพื่อวัดและเพื่อเจ้าอาวาสเมื่อแก่เฒ่าจะได้อาศัยได้สบายใจ

หลวงพ่อขอมนี้ เมื่อสร้างพระพุทธรูปเสร็จก็ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระครูอภัยภาดาทร ได้สร้างหลวงพ่อโตอยู่ ๑๐ ปี สิ้นค่าก่อสร้างหลายล้านบาท แสดงความสามารถเป็นปรมบาร มียาก ที่จะหาพระอย่างนี้ได้ง่าย

เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ได้ทูลเชิญเสด็จในหลวงทรงยกพระโมลี พระโมลีนี้สูง ๓ ศอก สูงเท่าตัวสมเด็จพระวันรัตวัดพระเชตุพน ฯ เมื่อวันยกนั้นได้ไปวัดดูในหลวงรับสั่งว่า สร้างเรียบร้อยดี ได้ทูลขอพระบรมนามาภิไธย ภ.ป.ร. ประดิษฐานที่ผ้าทิพย์เพื่อประชาชนจะได้สักการะเป็นคู่กับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระราชทานให้โดยตรัสว่าสถานที่ก็สมควร

เป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง ในหลวงเสด็จพระราชดำเนินไปยกพระโมลี เดือน มีนาคม ๒๕๑๒

พระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระหล่อด้วยโลหะ หน้าตักกว้าง ๕ วา ๑ คืบ เดิมจะหล่อ ๑๐ วา แต่ลดลงมาเสีย ๕ วา ๒ ศอก ที่ว่ามีเศษนั้นพระครูอุทัยภาดาทรเอาชนะพระใหญ่ในประเทศญี่ปุ่น เมื่อสร้างเสร็จแล้วผู้สร้างประกาศอวดอ้างว่าใหญ่ที่สุดในโลก ประชาชนก็เลื่อมใสแห่กันไปนมัสการทุกวันมากบ้างน้อยบ้าง วันเสาร์วันอาทิตย์คนแน่นวัดตลอดมา ตั้งแต่เริ่มสร้างจนทุกวันนี้ไปทอดผ้าป่ากันรวมแล้วเดือนละประมาณ ๔–๕ หมื่นบาท

สมเด็จพระพุทธโคดม เป็นพระพุทธรูปหล่อใหญ่ที่สุดในโลกนั้นเป็นความจริงดังอวดอ้าง ควรยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดองค์แรก ในสมัยประชาธิปไตย ต่อมามีผู้สร้างใหญ่กว่านี้ก็มี แต่เป็นพระพุทธรูปปั้นปูนจึงแพ้หลวงพ่อขอมที่สร้างหล่อด้วยโลหะ

เมื่อวันเสด็จพระราชดำเนินไปยกพระโมลีนั้น คุณหญิงลมูล บุรกรรมโกวิท ได้ทูลเกล้าฯ ถวายเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) เป็นมูลนิธิรักษาองค์สมเด็จพระโคดม ในหลวงโปรดเกล้าฯ ให้กรรมการรักษาไว้ โดยมีสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน เป็นประธาน

วันนั้นมีคนไปในงานคับคั่งนับหมื่นนับแสน ในหลวงเสด็จโดยพาหนะเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ เขาทำสนามรับเสด็จสะดวกทุกอย่าง เสด็จเยี่ยมประชาชนทั่วถึงกัน ใช้เวลาชั่วโมงเศษกว่าจะเสด็จกลับก็เย็นมาก เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ประชาชนในวันนั้น นอกจากชาวสุพรรณบุรีแล้ว มาจากนครปฐม อยุธยา อ่างทอง ราชบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท พระนคร ธนบุรี นนทบุรี ปทุมธานี กาญจนบุรี อุทัยธานี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม มาด้วยกำลังศรัทธาแท้ การคมนาคมก็ลำบากมาก ต้องต่อเรือหลายทอดจึงถึงวัดไผ่โรงวัว.

พระป่าเลไลยก์

อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรบุรี

นั่งห้อยพระบาท

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า สร้างสมัยอู่ทองยุคต้น คือสร้างเมื่อพระเจ้าอู่ทองยังไม่ได้ย้ายราชธานีมาสร้างกรุงศรีอยุธยา เดิมที่สร้างตามแบบสมัยทวาราวดีแสดงพระธรรมจักร อย่างเดียวกับพระประธานในพระอุโบสถวัดปฐมเจดีย์

กาลานุกาลผ่านไป องค์พระชำรุดทรุดโทรมลงตามสภาพ ยิ่งนานวันก็ยิ่งลืมว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ผู้เฒ่าผู้แก่ไม่ได้บอกเล่าเป็นตำนานปากไว้ สมัยเมื่อรัชกาลที่ ๓ สุนทรภู่มานมัสการ พรรณนาไว้ว่าโทรมมาก หลังคาพระวิหารก็รั่ว ฝนไหลรดองค์พระพุทธรูป น้ำฝนจับเป็นคราบน่าสลดใจ

สภาพอย่างนั้นย่อมมีได้ เพราะเมื่อตัวจังหวัดย้ายมาฝั่งตะวันออกแล้ว วัดป่าก็ยิ่งกลายเป็นป่าจริง ๆ สมัยนั้นรกมาก ต้นไม้ใหญ่ขึ้นปกคลุม ต้นกอไผ่ลำโตขึ้นเต็มหมด เป็นวัดที่ถูกทอดทิ้ง ความรุ่งเรืองหมดสภาพไป วัดป่าคงเป็นวัดป่าอยู่ได้ก็อาศัยหลวงพ่อวัดป่า-เลไลยก์นั้นเอง ถ้าไม่เช่นนั้นน่ากลัววัดป่าจะกลายเป็นนาไร่ของชาวบ้านหมดแล้ว เพราะร่วงโรยเต็มที ชาวบ้านใกล้วัดก็ใจโหดเหี้ยมทั้งนั้น เบียดวัดเป็นที่หนึ่ง เขาว่ากอไผ่หลังพระวิหารเป็นป่าฆ่าวัวของพวกคนร้าย ลงเข้ามาในดงนั้นก็เหลือแต่หนังกับเขา

เจ้าอาวาสจะมาอยู่ปกครองก็ลำบาก ดีไม่ดีมันเล่นงานเอาทั้งลักทั้งขโมยมันเก็บหมด พระที่นิยมความสงบไม่ปรารถนาจะมาอยู่วัดป่าเลไลยก์ คร้านต่อการรังควานจากคนเลว เบื่อต่อความเป็นอันธพาลของชาวบ้าน

การซ่อมต่อพระหัตถ์พระพุทธรูปจะมีขึ้นครั้งไรไม่มีใครทราบ ถามก็ไม่ได้ความ ผู้ซ่อมได้ซ่อมไปตามความ

เห็นของตน พระป่าเลไลยก์จึงเกิดขึ้น เพื่อให้เหมาะสมทำช้างลิง ศิษย์ซ้ายขวา ของพระ พุทธ เจ้า ใน ยาม ยาก ประกอบด้วย การที่ผู้เฒ่าผู้แก่ไม่พูดให้ลูกหลานรู้ไว้ว่าเดิมแสดงพระธรรมจักร ประวัติของพระป่าเลไลยก์จึงสูญไปก็น่าเห็นใจในเรื่องนี้ เพราะเมื่อฐานะรกเป็นป่า ใครจะกล้า เดินมาติดต่อ ถ้าเคราะห์ร้าย โดนเสือวัดป่ามัน ทำร้ายเอาจะมีอะไรเป็นเครื่องปลอดภัยของชีวิตร่างกาย เมื่อคนใกล้วัดมันเหี้ยมโหดเป็นอันธพาลอย่างนั้น การติดต่อก็ลำบากเพราะไม่มีสัตตบุรุษสนทนาด้วย มีแต่คนคอยผลาญวัดเท่านั้น จะมีอะไรให้เกิดการติดต่อ

เขาพูดว่าพระป่าเลไลยก์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระนั่งห้อย พระบาทที่ ใหญ่ ที่สุด ในประเทศ ไทยและ พระป่าเลไลยก์องค์แรกในประเทศไทยด้วย มีพระพุทธลักษณะงดงามมาก เห็นแล้วน่าเลื่อมใส เวลานี้พระรักขิตวันมุนี (ถิร) ได้ปิดทองใหม่ดูงดงามขึ้นอีก หลังคาพระวิหารนั้น พระรักขิตวันมุนี มุงกระเบื้องเคลือบทั้งหมด เมื่อก่อนมุงกระเบื้องมอญ

องค์พระกว้าง ๓ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๕ นิ้ว สูง ๑๑ วา เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เมื่อก่อนมีวิหารคลุมเฉพาะองค์พระพุทธรูป เพิ่งมาสร้างต่อให้ยาวออกมาเมื่อรัชกาลที่ ๔ โดยในหลวงรัชกาลที่ ๔ มีพระราชศรัทธาให้สร้างขึ้น มีพระ มหามง กุฎอยู่ที่ หน้า บรรณ เป็นเครื่อง หมายว่า พระ-มหา กษัตริย์ ทรง สร้างคล้าย กับเป็น มงคล นิมิต ว่า เป็น วัดหลวง และก็ได้เป็นพระอารามหลวงจริง ๆ เมื่อรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๖๒

พระพุทธไสยาสน์

วัดพระเชตุพน จังหวัดพระนคร

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

นับเนื่องเป็นหลวงพ่อโตเหมือนกัน แต่เป็นแบบนอน การสร้างพระพุทธรูปใหญ่โตมหึมาเช่นนี้ นับว่าผู้สร้างมีอนาคตังสญาณดีเลิศ ไม่ใช่สร้างอย่างบุคคลผู้คลั่งศรัทธา แต่ถ้าเราไม่ใคร่ครวญด้วยโยนิโสมนสิการโดยรอบคอบแล้ว ก็หลงเอาง่าย ๆ แบบบ้องตื้นว่าไร้ประโยชน์ ถ้าจะพิจารณาแล้วก็จะเห็นประโยชน์หาค่ามิได้ ข้อนี้เราไม่ได้พูด เพราะลำเอียงเข้ากับตนเอง

ชาวต่างประเทศที่เขามาในเมืองไทย รู้จักวัดพระเชตุพนเพราะอาศัยพระพุทธไสยาสน์ คนต่างชาติรู้จักประเทศไทยเพราะอภินิหารของหลวงพ่อพระนอนก็มี ไม่ได้รู้จักประเทศไทยและพระพุทธศาสนาด้วยวัตถุอย่างอื่น เมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงใหม่ ๆ มีคนต่าง

ชาติมานมัสการพระนอนที่วัดพระเชตุพน มาเวลากลางคืน บังเอิญวันนั้นเรากำลังมีงานกัน เขาดีใจที่ได้มาเมืองไทยและได้พบพระนอนองค์ใหญ่ เขาบอกว่าเขามาโดยเครื่องบินถึงเมืองไทยเย็นวันนี้ พรุ่งนี้จะเดินทางต่อไปกับเครื่องบิน มีเวลาพักในกรุงเทพ ฯ เพียงคืนเดียวเท่านั้น ถ้าไม่ได้มาเห็นพระนอนคืนนี้ ก็จะเสียใจอย่างมาก

เมื่อหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า พระนอนชำรุดเพราะความกระเทือนของรถ ร.ส.พ. ข่าวนี้ฟุ้งไปถึงประเทศอเมริกาว่า พระนอนวัดพระเชตุพนชำรุดมาก พุทธสมาคมในประเทศอเมริกา มีหนังสือมาถึงเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนว่า ถ้าหากข่าวหนังสือพิมพ์นั้นเป็นความจริง ถ้าทางวัดจะจัดการซ่อม ขอแจ้งให้เขาทราบด้วย เขาจะหาทางช่วยเหลือบ้างตามสมควร ทางวัดได้ตอบสารไปพร้อมด้วยความขอบคุณ ในอัธยาศัยอันดีงามของสมาคมนั้น และแจ้งให้ทราบว่า ถ้ามีความจำเป็นจริง ๆ ก็จะ

ขอความเห็นใจจากสมาคมนั้น นี้แสดงให้เห็นว่าพระ-นอนที่ใหญ่โตมีผู้สนใจเพียงไร

คนต่างชาติที่ผ่านเข้ามาวันหนึ่ง ๆ ก็นับร้อยคนขึ้นไป ทางวัดยังไม่เก็บค่าชมเหมือนต่างประเทศ ตามสถิติชาวต่างประเทศที่ ผ่านเข้ามา ในเมือง ไทยเป็น จำนวน ล้านคน ถ้าเก็บคนละ ๑ บาท จะต้องได้เงินถึงล้านบาทดูก็ดีเหมือนกัน แต่วัดก็ยังไม่สะดวกใจจะเก็บ พระพุทธรูปที่ใหญ่ ๆ เช่นนี้มีความสำคัญแก่ชาติและศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้คิดไม่ถึงก็เห็นว่าไร้ประโยชน์ ทดลองดูว่าความคิดของตนจะวิเศษเพียงคั่นไหน คิดว่าจะติเขาตะบันไปตัวเองทำอะไรบ้างให้เกิดประโยชน์แก่ชาติและศาสนา

พระพุทธไสยาสน์วัดพระเชตุพน ยาว ๒๓ วาเศษสร้างสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อปลายสงครามทางวัด ได้จัดการซ่อมใหญ่ครั้งหนึ่ง เริ่มแต่ยุคสมเด็จพระวันรัต (ติสฺสทตฺต มหาเถระ) ทำได้เล็กน้อย ตกมาสมัยสมเด็จพระวันรัต (ปุณฺณสิริ) ได้ดำเนินการซ่อมติดต่อมา โดยมีพระธรรม

เสนานี้เป็นผู้ดำเนินการซ่อม ทำการซ่อมอยู่หลายปีจึงเสร็จซ่อมฐานชุกชี ซ่อมตลอดทั้งองค์เป็นราคา ๖๐๐,๐๐๐ บาท (หกแสนบาทเศษ) ปิดทองประดับกระจกตลอดทั้งองค์พระและฐานชุกชี พอซ่อมเสร็จรุ่งขึ้นอีก ๑–๒ ปีถูกฟ้าผ่า องค์พระไม่เป็นอันตราย เพียงแต่สายฟ้ากินทองคำให้องค์พระดำไปบ้างบางส่วน ลายพร้อยไปแทบทั่วองค์ สายฟ้ากินที่ขอบแผ่นทองติดต่อกัน จึงทำให้เส้นผมดำสี่เหลี่ยมทั่วองค์ ดูเหมือนพระพุทธไสยาสน์ทรงจีวรแพรโล่ ที่ถูกสายฟ้าดำมากก็ปิดทองใหม่ ที่ถูกน้อยก็ทิ้งไว้อย่างนั้น จะซ่อมให้ทั่วองค์ไม่ได้ เพราะต้องใช้ทุนมาก การซ่อมครั้งนั้น นายประยงค์ ตั้งตรงจิตร เป็นหัวแรงใหญ่งานจึงสำเร็จได้ง่าย รั้วไม้สักรอบองค์พระนอน นายประยงค์ ตั้งตรงจิตร สร้างด้วยทุนส่วนตัว

พระพุทธไสยาสน์วัดพระเชตุพนนี้ เป็นรูปลักษณะของมนุษย์ทั้งข้างหน้าข้างหลัง พระพุทธไสยาสน์ใหญ่

ขนาดนี้ ที่สร้างเป็นรูปมนุษย์ทั้งข้างหน้าข้างหลังมีองค์เดียวในประเทศไทย พระนอนใหญ่ เช่น ขุนอินทรประมูล พระนอนจักรศรี พระนอนจังหวัดเพชรบุรี หรือพระนอนวัดป่าโมก เขาสร้างกำแพงเป็นผนังขึ้นก่อนแล้วสร้างพระพุทธรูปแปะเข้าไว้ที่ผนังนั้น ทั้งนี้เพื่อกันไม่ให้พลิกคว่ำพลิกหงาย ฉะนั้น จึงมองเห็นพระพุทธรูปเฉพาะส่วนเบื้องหน้า เบื้องหลังเป็นกำแพง เป็นดังนี้ทุกองค์

พระพุทธไสยาสน์

ขุนอินทรประมูล จังหวัดอ่างทอง

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธไสยาสน์องค์นี้ประดิษฐานอยู่กลางทุ่ง เป็นพระพุทธรูปที่เก่าแก่มาก ขนาดยาว ๕๐ เมตร เวลานี้ชำรุดบ้าง ทางคณะสงฆ์ดำริจะยกฐานะขึ้นเป็นวัด เดิมที่กล่าวกันว่ายาว ๔๐ เมตร มีจีนเจ้าภาษีคนหนึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนอินทรประมูล ได้สร้างต่ออีก ๑๐ เมตร จึงมีส่วนยาวเป็น ๕๐ เมตร คำนี้น่าจะเป็นไปได้ยาก ถ้าจะมาต่อมาภายหลังส่วนของพระพุทธรูปคงไม่ได้ลักษณะ การต่อก็คงต่อข้างเดียวจะเป็นเบื้องพระเศียร ก็คง ไม่น่าดู หรือ จะต่อ เบื้อง พระ บาท ส่วนเดียว ก็ทำให้ไม่สมลักษณะ เพราะต่อไม่ใช่เพียงเล็กน้อยต่อถึง ๑๐ เมตร ถ้าจะต่อจริงก็คงรื้อสร้างใหม่ทั้งหมดจึงจะได้

ลักษณะ ต้องวางโครงรูปกันใหม่ คิดว่าคงเป็นไปได้ยาก ถ้าเป็นไปได้ก็คงสร้างใหม่ตลอดองค์

พระพุทธไสยาสน์ อยู่ที่อำเภอโพธิทอง จังหวัดอ่างทอง มีคนไปนมัสการตามฤดู พุทธลักษณะไม่งามมากนัก สถิตย์อยู่กลางแจ้ง ไม่มีวิหารปกคลุมตากแดดกรำฝนอยู่ตลอดชาติ

พระนอนจักร์สีห์ จังหวัดสิงห์บุรี

ยาว ๑ เส้น ๒ วา ๓ ศอก ๗ นิ้ว

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธไสยาสน์องค์นี้ สถิตย์อยู่ที่ตำบลจักร์สีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๕ ก.ม. ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำจักร์สีห์ เมื่อก่อนการคมนาคมลำบากมาก เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในที่กันดาร เวลาว่างสมภารก็หาผู้ไปปกครองยาก ไม่มีใครสมัครใจจะไปอยู่ แม้มีฐานะเป็นพระอารามหลวง พระก็ย่อท้อ ในการ ไปปกครอง เพราะหาสัปปายะได้ยาก บัดนี้มีทางรถยนต์เข้าถึงวัด มีคนไปติดต่อง่าย สภาพของวัดค่อยดีขึ้น

พระนอนจักร์สีห์ นี้มี ประวัติการสร้าง แปลกประหลาดมาก หนังสือเที่ยวเมืองไทย ๗๑ จังหวัด ของนายละออง ศรีสุคนธ์กล่าวไว้อย่างพิศดาร ใครต้องการทราบหาอ่าน

ได้ ครั้งหนึ่งพระเจ้าอู่ทองเสด็จมาพร้อมด้วย กองเกวียน ๕๐๐ เล่ม หมู่เกวียนได้ผ่านมาบนเนินนั้น ล้อเกวียนได้บดเอาเส้นเชือกทองคำเข้า สีทองได้ติดไปกับล้อเกวียนเหลืองอร่าม

พระเจ้าอู่ทองทรงเห็นประหลาดพระทัย จึงเสด็จไปดูที่เนินนั้น เห็นทองคำจมอยู่ในดิน จึงให้ข้าราชบริภารขุดค้นดู พบเชือกทองคำใหญ่ยาวมาก ทรงสันนิษฐานว่าเนินนั้นน่าจะเป็นพระพุทธรูปที่ทำลายลง เชือกทองคำนี้น่าจะเป็นแกนพระพุทธรูป ผู้มีศรัทธาหนักในบุญก็สันนิษฐานไปในทางกุศล ไม่ปล่อยให้โลภเจตนาครอบงำ จึงสร้างพระนอนขึ้นในที่นั้น ยาวใหญ่ดังเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

สมัยอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จมานมัสการ และทรงปฏิสังขรณ์ให้ดีขึ้น สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระปิยะมหาราชรัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จพระราชดำเนินมานมัสการ ๒ ครั้ง ทรง

ปฏิสังขรณ์ให้ถาวรยิ่งขึ้น โปรดเกล้า ฯ ให้จัดการฉลอง ๓ วัน ๓ คืน ทางวัดได้จัดให้มีงานประจำปี ๆ ละ ๓ ครั้ง คือ

ขึ้น ๑๓—๑๔—๑๕ ค่ำ เดือน ๖

แรม ๖—๗—๘ ค่ำ เดือน ๑๑

ขึ้น ๑๑—๑๒—๑๓ ค่ำ เดือน ๓

พระวิหารใหญ่โต เสาต้นใหญ่ ภายในมีพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน ประดิษฐานไว้บนแท่นหน้าพระพุทธไสยาสน์หลายองค์ เป็นของเก่าที่ควรสงวน พระวิหารมีกำแพงล้อมรอบ เป็นของเก่าฝีมือช่างหลวง เพราะทำปราณีตมีศิลปะ

พระพุทธไสยาสน์ จังหวัดเพชรบุรี

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระนอนองค์นี้ สถิตย์อยู่วัดพระนอน ตั้งอยู่บนไหล่เขามไหสวรรค์ ด้านตะวันออกเฉียงใต้ ยาว ๒๑ วา ๑ ศอก ๑ คืบ ๗ นิ้ว เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามมากองค์หนึ่ง ครั้งหนึ่ง เจ้าคุณพระพรหมมุนี (สุพจน์ สุวโจ) ท่านถามผู้เขียนที่ห้องประชุมคณะสังฆมนตรี ณ พระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตร ว่า พระนอนใหญ่จังหวัดเพชรบุรีเคยไปนมัสการหรือเปล่า ตอบท่านว่าเคยไปนมัสการ ท่านถามว่าพระนอนเพชรบุรีกับวัดพระเชตุพนองค์ไหนมีลักษณะงามกว่ากัน

ได้ตอบท่านว่าพูดยาก เพราะเป็นพระต่างสมัยกัน คือ พระนอนจังหวัดเพชรบุรี อิทธิพลของช่างสมัยสุโขทัยเข้ามาเป็นเจ้าเรือนอยู่ ส่วนพระนอนวัดพระเชตุพนนั้นเป็นสมัยรัตนโกสินทร์ ก็งามอย่างรัตนโกสินทร์ อันจะ

เทียบกันไม่ได้ มีลักษณะงามตามยุคนั้น ๆ พระนอนจังหวัดเพชรบุรีแปะกับฝาผนัง ฝีมือการช่างเด่นข้างหน้าส่วนวัดพระเชตุพนนั้น เห็น องค์ พระ ทั้ง ข้าง หน้า ข้าง หลัง พระใหญ่ชนิดนี้มีองค์เดียวในประเทศไทย ลักษณะงามนั้นดูยาก เพราะอยู่ในที่บังคับ เกะกะไปด้วยเสารายมองเห็นงามยาก จึงทำให้เห็นว่าพระนอนจังหวัดเพชรบุรีลักษณะเด่นงามมากกว่า

เราเคยได้ไปนมัสการพระนอนองค์นี้ ดูเหมือนว่าจะงามเด่นกว่าองค์อื่น เพราะสถิตย์อยู่ในพระวิหารที่กว้างขวางดูเด่นมาก ใครเห็นก็เลื่อมใส จึงเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของชาวจังหวัดเพชรบุรี พระวิหารนั้น ได้ทราบว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ เจ้าอยู่หัวทรงสร้างเป็นพุทธบูชาเป็นราคา ๑๐ ชั่ง ดูเถอะเงิน ๑๐ ชั่งสมัยนั้นมันหนาใหญ่โตจริง ๆ ถึงกับสร้างพระวิหารพระ-นอนได้ใหญ่โตถึงเพียงนั้น ความดีของชาวเพชรบุรีก็คือยังรักษาพระนอนอยู่ได้ไม่เป็นอันตราย

พระนอนใหญ่ ๆ ทุกองค์ในประเทศไทย ดูเป็นรูปเพียงด้านหน้าเท่านั้น ด้านหลังเป็นกำแพง เขาก่อแปะไว้กับกำแพง เพื่อไม่ให้พลิกคว่ำหรือพลิกหงาย ส่วนพระนอนวัดพระเชตุพน สร้างเป็นรูปพระทั้งองค์ทั้งด้านหน้าด้านหลัง ไม่มีกำแพงป้องกันพลิกคว่ำ จึงแปลกกว่าพระนอนองค์อื่น แสดงให้เห็นความสามารถของนายช่างสมัยรัชกาลที่ ๓ ว่าสถาปนิกไทยนั้น เจริญก้าวหน้าเพียงไร ฯ

พระพุทธไสยาสน์ จังหวัดเชียงราย

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธไสยาสน์องค์นี้ เดิมตั้งใจกันว่าจะสร้างยาวถึง ๑ เส้น จึงขอร้องให้ทางวัดพระเชตุพน วัดส่วนพระพุทธไสยาสน์วัดพระเชตุพนส่งไปให้ ครั้นเมื่อสร้างขึ้นจริง ๆ สร้างได้ไม่ถึงขนาดนั้น สร้างได้เพียง ๑๗ วา ๒ ศอก ลดจากที่กำหนดไว้ ๒ วา ๒ ศอก ที่เป็นดังนี้เข้าใจว่าฐานะการเงินจะไม่อำนวย แม้อย่างนั้นก็น่าอนุโมทนาในศรัทธา ปสาทะ วิริยะ อุตสาหะในการสร้างกระทำให้มีปูชนียวัตถุเกิดขึ้นในโลกอย่างน่าอัศจรรย์และน่าอนุโมทนา

๖

พระพุทธรูปองค์นี้ สร้างประดิษฐานไว้ที่วัดเชตวัน ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เริ่มสร้างแต่ พ.ศ. ๒๔๙๑ สร้างเสร็จ พ.ศ. ๒๔๙๓ วิหารที่

ประดิษฐานนี้เพียงชั่วคราว เป็นวิหารมุงหลังคาสังกะสี และประชาชนลงมติให้มีงานประจำปี ถือเอากลางเดือน ๔ เป็นวันนักขัตฤกษ์ รายได้ในงานนี้ไม่มากนัก ได้ในราว ๆ หนึ่งหมื่นบาทเศษเท่านั้น รายได้นี้เกิดจากศรัทธาปสาทะของชาวบ้านใกล้เคียงในอำเภอนั้น

แม้มีรายได้น้อยก็ยังดี เพราะเราไม่ได้มุ่งจะหารายได้ แต่หากสร้างไว้ เพื่อจูงใจประชาชนให้เคารพพระรัตนตรัยมากกว่า ให้เกิดทัสสนานุตตรียะแก่ผู้ได้เห็น เพื่อเป็นนิสัยปัจจัยเข้าถึงโมกขธรรมสืบต่อไปแม้จะเป็นพระพุทธรูปใหม่ แต่ก็ใหม่ชนิดทรงศรีมีศักดิ์โดยมีคนนิยมกราบไหว้ถึงกับมาตั้งกรรมการดำเนินงานนมัสการประจำปีขึ้น.

พระพุทธรูปยืน

พระอัฏฐารส วัดสระเกษ

พระนคร

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ เป็นโบราณวัตถุของประเทศไทย เกี่ยวแก่พระพุทธศาสนาอย่างสูงค่า ไม่มีตำนานปรากฏว่าใครเป็นผู้สร้าง เป็นพระพุทธรูปยืนสูงขนาด ๑๘ ศอก ๔ นิ้ว

เดิมทีพระพุทธรูปองค์นี้ สถิตอยู่วัดวิหารทองเมืองพิษณุโลก ยังไม่พบตำนานว่าใครสร้าง และท่านผู้ใดเชิญมาจากเมืองเหนือ และมาประดิษฐานอยู่วัดสระเกษ มาปรากฏในตำนานวัตถุสถานต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา พิมพ์เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๒ เนื้อความย่อเหลือเกิน กล่าวแต่

เพียงว่ารัชกาลที่ ๓ โปรดให้สร้างพระวิหารประดิษฐาน พระอัฏฐารส สูง ๑๘ ศอก ๔ นิ้ว ก็จบข้อความเพียงเท่านั้น

พระพุทธรูปองค์นี้คงขนาดเดียวกับ พระศรี สรร เพชญ์ วัดพระเชตุพน แต่คงจะอ้าวุโสกว่า น่าจะสร้างสมัยสุโขทัยและคงจะมีผู้บุญหนักศักดิ์ใหญ่สร้างไว้ สมัยนี้พระยืนที่สูงอย่างนั้นยังไม่มีใครสร้างด้วยการหล่อ เห็นความสามารถของคนโบราณว่า มีศรัทธาแรงกล้าเพียงไร ๆ

พระศรีสรรเพชญ์ วัดพระเชตุพนฯ

พระพุทธรูปยืน

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ เดิมประดิษฐานอยู่วัดพระศรีสรรเพชญ์ ในพระบรมมหาราชวัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดนั้นจึงมีนามว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ เหมือน วัด พระ แก้ว ใน พระบรม มหา ราช วัง กรุง เทพ ฯ มหานคร เราเรียกกันว่าวัดพระแก้ว เพราะมีพระแก้วประดิษฐานอยู่ในวัดนั้น วัดพระศรีสรรเพชญ์ก็ดี วัดพระแก้วก็ดี เป็นวัดไม่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา เพราะเป็นวัดอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

ปรากฏตามพงศาวดารว่า พระศรีสรรเพชญ์นี้เป็นพระพุทธรูปหล่อ สูง ๘ วา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงสร้าง เมื่อจุลศักราช ๘๓๖ บุด้วยทองคำหนักถึง ๒๘๖ ชั่ง ประดิษฐานอยู่ในวัดพระศรีสรรเพชญ์

วัดพระศรีสรรเพชญ์เป็นพุทธาวาส เป็นมงคลสถานบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ และเป็นสถานที่รับพระราชทานน้ำพิพัฒน์สัตยาด้วย วัดพระศรีสรรเพชญ์นี้จึงเป็นปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่เคารพของประชาชนอย่างสูงศักดิ์ เมื่อเห็นซากของวัดพระศรีสรรเพชญ์ซึ่งยังปรากฏอยู่ทุกวันนี้ เรารู้สึกว่าน่าจักเป็นวัตถุที่โอ่โถงงดงามตระการตามาก เพราะเป็นวัดในพระบรมมหาราชวัง

พระศรีสรรเพชญ์องค์นี้ ย่อมมีอันเป็นไปตามชตากรรมของบ้านเมือง คือว่าเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งสุดท้ายแล้วถูกพม่าเอาไฟเผาลอกเอาทองคำไปประเทศพม่า วัตถุอันมีค่าต่าง ๆ ก็เป็นเชื้อเพลิงพินาศหมด พระศรีสรรเพชญ์คงเหลือแต่ซาก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก องค์พระปฐมบรมราชจักรีวงศ์ ทรงสังเวชสลดพระทัยยิ่งนัก เมื่อสร้างกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ทรงระลึกถึงพระศรี-

สรรเพชญ์พระองค์นั้น ทรงตั้งพระทัยจะบูรณะให้คืนสภาพเดิม เมื่อทรงพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว ทรงเห็นว่าเหลือวิสัยที่จะบูรณะให้คืนดีได้ เพราะพิการไปมากมายนัก ถึงดังนั้นก็ทรงจะรักษาทองสัมฤทธิ์ที่หล่อเป็นองค์พระศรีสรรเพชญ์นั้นไว้ ด้วยทรงถือว่าสมมุติเป็นพุทธ สรีระก็ ไม่ควรจะทิ้ง ไว้ ให้สุดตา เป็นที่น่า สังเวช ทางดีที่สุดก็ยุบหล่อเสียใหม่ แต่ไม่ทรงกระทำโดยพละการ เกรงคำครหาจะเกิดมีอันจะเป็นอัปมงคลแก่พระองค์ ทรงเห็นทางที่จะทำได้อย่างเดียว คือต้องขอความเห็นจากคณะสงฆ์เสียก่อน เมื่อคณะสงฆ์เห็นว่าทำได้ก็จะทรงยุบหล่อใหม่สืบต่อไป ฉะนั้นจึงทรงมีพระราชปุจฉาไปยังคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุข ประกอบกับพระราชาคณะอีกหลายรูปถวาย พระ พร รวม ความ ว่า ตาม บา ลี อรรถกถา กล่าวว่าไม่เป็นการสมควรจะแปรสภาพเป็นอย่างอื่น ควรให้คงอยู่อย่างนั้น

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ทรงเคารพมติสงฆ์จึงสร้างพระเจดีย์บรรจุซากนั้นไว้ที่วัดพระเชตุพน ฯ ถวายพระนามว่าพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ คือพระเจดีย์องค์กลางในกลุ่มมหาเจดีย์ ๔ องค์ เรื่องพระศรีสรรเพชญ์ยุติลงเพียงนี้ คือ พระศรีสรรเพชญ์ครั้งกรุงศรีอยุธยาไม่แปลงสภาพเป็นรัตนโกสินทร์

เรื่องอย่างนี้มิใช่จะเกิดขึ้นในยุครัชกาลที่ ๑ เมื่อครั้ง ปฐม สัง คายนา เรื่อง ไม่ ยอม ของ คณะ สงฆ์ ก็เคย มีมาแล้วปรากฏในพระไตรปิฎกว่า พระมหากัสสป ถามพระอานนท์ว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า สิกขาบทเล็กน้อยเมื่อคณะสงฆ์จะถอนก็ถอนได้ พระอานนท์ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าหรือเปล่าว่า สิกขาบทใดบ้างที่ควรถอนหรือยกเลิก

พระอานนท์อัคคมหุสุตรตอบว่า ไม่ได้ทูลถาม พระมหากัสสปปรับอาบัติพระอานนท์ว่าบกพร่อง และตั้งญัตติประกาศไม่ให้คณะสงฆ์ถอนสิกขาบทต่อไป ถ้า

หากพระมหากัสสปไม่ปิดประตูกั้นไว้ สิกขาบทก็น่าจะถูกถอนจนเหลือแต่แก่นก็ได้

เรื่องพระศรีสรรเพชญ์มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือเมื่อบาลีห้ามไม่ให้ทำลายแปรสภาพก็ถวายพระพรอ้างหลักฐานว่าไม่ควรแปรสภาพเป็นอย่างอื่น ตามบาลีให้คงไว้อย่างนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าทรงปฏิบัติตามความเห็นของคณะสงฆ์ จึงได้สร้างพระเจดีย์บรรจุไว้เมื่อคราวสร้างวัดพระเชตุพน ฯ ถวายพระนามว่าพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

การที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ทรงยับยั้งพระราชดำริไว้ไม่ให้ทำลายพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อหล่อเป็นพระพุทธรูปองค์ใหม่ อนุโลมตามเสียงคณะสงฆ์แสดงให้เห็นว่าทรงเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แม้จะเป็นพระมหากษัตริย์สมัยราชาธิปไตยก็จริง แต่วิธีปฏิบัติเป็นประชาธิปไตยโดยแท้ ไม่ทรงทำลายพระพุทธรูปโดยพลการ เมื่อมาเกี่ยวกับศีลธรรมทรงฟัง

เสียงคณะสงฆ์ แม้พระองค์จะทรงเผด็จการในยามรบทัพจับศึกมาแล้ว เมื่อมาเกี่ยวกับศีลธรรมเข้าทรงอาศัยเสียงข้างมาก ยับยั้งพระทัยไม่แปรพระพุทธรูปเพื่อหล่อใหม่

เมื่อพิจารณาถึงด้านประวัติศาสตร์ ก็ทรงสนพระทัยทรงรอบรู้ และทรงเห็นอนาคตอันแสนไกลอย่างยอดยิ่ง พระองค์ไม่เคยตรัสอวดโอ้แก่ใครว่าทรงรอบรู้ประวัติศาสตร์ แต่ผลงานของพระองค์แสดงให้เห็นว่าทรงรอบรู้และเชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ ทั้งทรงแสวงหาและทรงป้องกันเป็นอย่างดีเลิศ ทรงเสาะแสวงหาและสะสมไว้ โปรดเกล้า ฯ ให้ทรงรวบรวมพระพุทธรูปทางภาคเหนือและทุกภาคที่ถูกทิ้งขว้าง เพราะความยับเยินของประเทศนำมาประดิษฐาน ไว้ในพระอารามต่าง ๆ ตามที่ทรงเห็นว่าพ้นอันตราย หาทางป้องกันไม่ให้ใครทราบคุณภาพของพระพุทธรูปเหล่านั้น โดยเอาปูนขาวปั้นหุ้มหมดทั้งองค์

บางคนพูดว่า ไม่ควรจะเอาปูนปั้นทำให้เสียของเก่า เพราะรู้ไม่ได้ว่าเก่าใหม่เพียงไร การทำอย่างนั้นไม่ใช่เป็นความโง่ของคนโบราณ เป็นความฉลาดอันลึกซึ้ง ท่านทำป้องกันพระพุทธรูปไม่ให้เป็นอันตรายง่าย เพราะสมัยบ้านเมืองยังอุดมด้วยการรบทัพจับศึกจะมาวางใจอะไรกัน ต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ต่อไปก็รู้เองว่ามีคุณค่าอย่างไร่ ถ้าประเทศไทยไม่ได้อาศัยพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาเช่นนี้ ยังจะมีของดีติดบ้านเมืองหรือ

พระศรีสรรเพชญ์ เมื่อคณะสงฆ์ได้ถวายพระพรตามหลักฐานแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าก็ทรงยอมตาม ไม่ทรงปฏิบัติตามอัธยาศัย เหมือนพระมหากัสสปไม่ยอมถอนสิกขาบท กลับตั้งญัตติเก็บสิกขาบทไว้ตามเดิม เรื่องพระศรีสรรเพชญ์ซึ่งมีแต่ซากต้องถูกเก็บไว้ในพระมหาเจดีย์ก็เงียบสงบสืบไป

กาลานุกาลผ่านไป ถึงสมัยรัชกาลที่ ๑ สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต กราบทูลเรียนปฏิบัติยังสมเด็จพระ

มหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศ องค์สกลมหาสังฆปรินายกว่า พระพุทธรูปวัดมงคล-นิมิตรในจังหวัดภูเก็ตรูปทรงไม่สมประกอบ เช่นพระ-ปฤษฏางค์งองุ้มไป จะทำลายเปลี่ยนแปลงใหม่ให้เป็นของสวยงามจะได้หรือไม่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า โปรดอนุโลมตามว่าทำด้วยเจตนาดีไม่มีโทษ อย่าต้องคิดพระอิฐพระปูนเลยแม้พระพุทธสรีระแท้ ๆ ยังเผาได้ไม่มีโทษ เพราะทำด้วยกุศลเจตนา จะกล่าวไยถึงพระอิฐพระหล่อด้วยโลหะ

เนื่อง ใน การ หา รือ เรียน ปฏิบัติของสมุหเทศา ภิ บาล ภูเก็ตคราวนั้น ยังทรงท้าวความถึงพระศรีสรรเพชญ์ วัดพระเชตุพน ฯ ว่า พระเถระครั้งรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ ไม่อนุโลมตามพระราชอัธยาศัยของรัชกาลที่ ๑ วัตถุที่ไม่สมประกอบนั้นจึงกลายเป็นของดีไม่ได้ เชื่อเกินพอดีไป ถือจุ้มจิ้มไม่พิจารณาเหตุ และได้ทรงยกย่องว่าเสียผลครั้งนั้น แต่กลับได้ผลทางประวัติศาสตร์ เพราะซากพระ ศรี สรร เพชญ์ กลาย เป็น โบ ราณ วัตถุ อัน มี

ค่าในปัจจุบัน เรื่องนี้มีความพิศดารในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์และพระราชปุจฉา

หนังสือ ประวัติพระมงคลบพิตรและพระศรีสรรเพชญ์ ของ นายถมยา กุศลสร้าง ฉบับพิมพ์วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๒ กล่าวไว้ดังนี้ พระพุทธรูปพระศรีสรรเพชญ์นั้น ในพระราชวิจารณ์ของสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ เรื่องวัดพระเชตุพน ฯ ว่าด้วยพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ว่า "พระเจดีย์ตรงมุมวิหารตะวันตก ซึ่งเรียกพระเจดีย์ศรี-สรรเพชญ์ ตามนามพระพุทธรูปซึ่งบรรจุไว้ภายใน เรื่องราวนั้นออกจะไม่พอที่ คือพระพุทธรูปใหญ่ซึ่งหุ้มทองคำ อันสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงสร้างไว้ในวัดพระศรีสรรเพชญ์กรุงเก่า ครั้นเมื่อเสียกรุงพม่าเอาไฟสุมให้ทองคำไหลลงมา ๖ เพราะเหตุว่าพระนั้นหุ้มแผ่นจะลอกยาก เมื่อถูกไฟร้อนแรงเช่นนั้นหุ่นทองเหลืองข้างในก็ชำรุดไปด้วย ทรงพระราช-ปรารภจะปฏิสังขรณ์ มีพระราชปุจฉาไปถามพระราชา

คณะว่า จะยุบหล่อเสียใหม่จะได้หรือไม่ ท่านพระราชาคณะเหล่านั้นมั่นใจในตัวหนังสือว่าไม่ควร เมื่อจะทำอะไรไม่ได้เช่นนั้นแล้ว จึงทรงพระราชดำริสร้างพระเจดีย์ขึ้น เชิญพระพุทธรูปองค์นั้นเข้าบรรจุไว้เสียในพระเจดีย์ คือพระเจดีย์ไม้สิบสององค์กลางที่วัดพระเชตุพน ฯ นั้น ด้วยประการฉะนี้"

พระศรีสรรเพชญ์เป็นปัญหาที่ความคิดไม่ตรงกัน ถ้าจะพิจารณาในด้านที่ดีก็นับว่าดีอย่างยิ่งที่ไม่ต้องยุบพระศรีสรรเพชญ์เป็นอย่างอื่น เพราะเป็นเสมือนเก็บซากศพไว้เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง เนื่องด้วยพระศรีสรรเพชญ์ถูกพม่าผู้เคร่งพระพุทธศาสนามาทำลายเพราะโลภเจตนา กองทัพที่มาตีกรุงศรีอยุธยานั้นเท่ากับกองทัพโจร หาควรยกย่องว่าเป็นทัพกษัตริย์ไม่ เป็นกองทัพโจรปล้นบ้านเมือง พระพุทธรูปนี้จะเป็นเครื่องพิสูจน์การกระทำของกองทัพโจรพม่าจะปฏิเสธไม่ได้ จะเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่ากองทัพพม่าหยาบช้าทารุณ กระทั่งพระพุทธรูป ถ้าพระศรีสรรเพชญ์ไม่มี พม่าอาจ

ปฏิเสธได้ง่าย ๆ เมื่อมีพระศรีสรรเพชญ์ยืนยันอยู่ พม่าก็คงต้องปิดปากเถียงไม่ขึ้น

อันซากหรือหุ่นพระศรีสรรเพชญ์นี้ เวลานี้ถ้าเราจะรื้อเอาหุ่นมาให้ชาวโลกดูก็น่าจะเก็บรายได้ดีมาก คงเป็นที่สนใจของคนทั่วไป กลับจะเป็นวัตถุมีค่าสูงกว่ายุบแล้วหล่อใหม่ ถ้าจะพึงเป็นไปได้จะเอาหุ่นมาขายให้สัก ๑๐๐.๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) ก็ยินดีซื้อจะนำมาตั้งไว้ ใครต้องการชมก็เก็บค่าบริการ ประชาชนคงแตกตื่นกันมานมัสการแน่นวัด คิดว่าปีเดียวก็คืนทุนได้ ซากหรือหุ่นพระเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ปัจจุบันนี้มีค่าหาประมาณมิได้ เป็นความชั่วหรือความฉลาดก็พิจารณาเองเถิด

เรื่องยุบพระพุทธรูปวัดมงคลนิมิต จังหวัดภูเก็ตนั้น เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๓ ได้พบเจ้าอาวาสวัดนั้น ท่านเป็นเจ้าคณะจังหวัดด้วย ถามถึงเรื่องจะทำลายพระปูนเพื่อสร้างใหม่ให้งดงาม ครั้งเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตดำริจะสร้างหารือไปยังสมเด็จพระมหาสมณเจ้าวัดบวรนิเวศ ได้ทำหรือเปล่า

เจ้าอาวาสตอบว่าไม่ได้ทำ ไม่มีใครกล้า เสียงประชาชนก็ไม่ยอม เจ้าอาวาสองค์ก่อนเพียงทำการยกให้สูงขึ้นวางบนแท่นใหม่ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ เรื่องทำลายพระพุทธรูปเพื่อสร้างใหม่ เราเองกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชวัดเบญจมบพิตรว่าจะทำลายพระพุทธที่ชำรุดแล้วหาเจ้าภาพหล่อพระพุทธรูปแทนใหม่ ของเก่าเป็นปูนซ่อมไม่ไหว ตรัสว่าอย่าทำลายเลยปล่อยไว้อย่างนั้นจนกว่าจะหมดสภาพไปเอง การเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปที่ชำรุด ไม่ว่ายุคไหนมีแต่การถูกต้านทานทั้งนั้น เห็นว่าจะทำให้ได้เข้าจริง ๆ ไม่ต้องปรึกษาใคร ลงมือเองเอาขวานทุบ ๆ ให้ย่อยยับแล้วสร้างใหม่ ถ้ามัวปรึกษาอยู่แล้วไม่มีใครเห็นด้วย แม้เราทำได้เช่นนั้นระวังนะ อย่าให้นิวรณ์มันครอบงำ มิฉะนั้นจะรู้สึกว่าตกนรกทั้งเป็น จะมีแต่คำครหาติดตามเหมือนเงาตามตัววิตกจะกินจนตาย ฯ

พระโลกนารถ

วัดพระเชตุพนฯ

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้สูง ๕ วา หรือ ๑๐ เมตร ตามประวัติปรากฏว่า เดิมประดิษฐานอยู่วัดพระศรีสรรเพชญ์ ในพระบรมมหาราชวัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา น่าจักเรียงพี่เรียงน้องกับพระศรีสรรเพชญ์ เป็นพระพุทธรูปหล่อสมัยใดยุคใดก็ไม่ทราบ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสถาปนากรุงเทพฯ มหานครแล้ว ได้อัญเชิญพระโลกนารถมาประดิษฐาน ณ วัดพระเชตุพน ในพระวิหารทิศด้านตะวันออก แต่พระโลกนารถอยู่มุมตะวันตกของพระวิหาร

ตั้งแต่ประดิษฐานไว้ ณ วัดพระเชตุพนแล้วก็คงสภาพอยู่อย่างเดิมไม่มีการเปลี่ยนอย่างไร ในพระวิหารนั้น มีศิลาจารึก รายการสร้างวัดพระเชตุพน อย่างละเอียด

เป็นศิลาแผ่นใหญ่ มีตุ๊กตาหินอ่อนเป็นเด็กคู่หนึ่ง คุณเสือมาถวายไว้

ได้ยินพูดกันสืบ ๆ มาว่า พระโลกนารถมีอภินิหาร เมื่อใครต้องการบุตร หาดอกไม้ธูปเทียนและกล้วยน้ำว้ามาถวายและขอพรจากพระโลกนารถ ส่วนมากได้สมความปรารถนา เว้นไว้แต่ผู้นั้นเป็นหมันหรืออวัยวะภายในพิการ

การซ่อมนั้นไม่เคยซ่อมมาก่อนเลย พระวิหารเพิ่งมาซ่อมยุค สมเด็จพระวันรัต ติสสทตฺตมหาเถระ ซ่อมโดยคุณนายผอบ นรเศรษฐสนิธ (ม.ร.ว ผอบ สนิธวงศ์) สิ้นเงินหลายหมื่นบาท เพื่ออุทิศกุศลให้แก่คุณหลวงนรเศรษฐสนิธ ผู้สามี

ส่วนการปิดทององค์พระโลกนารถนั้น นายม่านะทีปสุวรรณ กับนางบุญล้อม ผู้ภรรยาได้จัดการซ่อม คือปิดทองใหม่ทั่วทั้งองค์ ได้กราบบังคมทูลให้หลวงเสด็จมาปิดทองด้วย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ สิ้นเงินไปหลายหมื่นบาท

พระพุทธรูปองค์นี้ สมเด็จกรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนิพนธ์ไว้ในสาส์นสมเด็จว่า พระบาทตอนส้นน่าเกลียดไม่น่าดู และพระบาทพระพุทธไสยาสน์ตอนส้นก็เหมือนกัน ยาวผิดมนุษย์

การเป็นเช่นนั้น ก็น่าจะทดลองตามตำรามหาปุริสลักษณะ ที่พวกพราหมณ์เขียน เพื่อแสดงให้เห็นอัจฉริยะของผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ว่า มิใช่วิเศษเลิศล้นแต่นามธรรมเท่านั้น แม้รูปธรรมก็ควรจะมีลักษณะต่างจากมนุษย์สามัญเพียงไร เช่นนิ้วพระหัตถ์ นิ้วพระบาทเสมอกัน นิ้วนั้นทุกคนเมื่องอพับเข้าแล้วเสมอกันหมดทั้งสี่นิ้ว เว้นนิ้วแม่โป้ง การทำแปลกมนุษย์ธรรมดาเช่นนั้น คงเพื่อทดลองตามมหาปุริสลักษณะ ครั้นเห็นว่าไม่เหมาะสมก็เลยเลิกกันไป

ครั้งหนึ่งในพระอุโบสถวัดสุทัศน์ พระพุทธรูปองค์เล็ก ประดิษฐานอยู่หน้าพระประธานองค์ใหญ่ห้อมล้อมด้วยอสีติมหาสาวก พระพุทธรูปองค์นั้นพระกรรณสั้นเหมือนคนธรรมดา ได้ทราบว่าสร้างรัชกาล

สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ เข้าใจว่าจะสร้างให้เข้าแบบคนธรรมดา เพราะปรากฏในพระคัมภีร์พระไตรปิฎกว่าพระพุทธเจ้านั้น เมื่อ ใคร ไม่ เคย เห็น ก็ ไม่รู้ได้ว่า เป็นองค์ไหน เมื่อประทับอยู่ในกลุ่มพระสาวก เช่นพระเจ้าอชาติสัตรู ไม่ทราบว่าองค์ไหนเป็นพระพุทธเจ้า ถึงกับชีวกโกมารภัต ต้องอธิบายให้ฟัง แม้จะดัดแปลงอย่างไรความเป็นมนุษย์พิเศษก็ต้องแสดงให้เห็น คือมีพระรัศมีพุ่งขึ้นบนจอมพระเศียร ซึ่งลักษณะนั้น ไม่ปรากฏแก่มนุษย์คนใดเลย แสดงให้เห็นว่าจะกดให้พระพุทธเจ้ามีพระสรีราพยพคล้ายมนุษย์เพียงใด ก็ทำได้บางสิ่งบางอย่าง แต่จะลบให้หมดนั้นคงทำไม่ได้ ถ้ากระทำก็ไม่มีใครยกย่องว่าเป็นพระพุทธเจ้า ต้องทำสิ่งซึ่งแปลกกว่ามนุษย์ธรรมดาเป็นสัญญลักษณ์ไว้ เพื่อแน่ใจว่าเป็นพระพุทธเจ้า เรื่องนี้คงเป็นปัญหามาตั้งแต่เริ่มสร้างรูปพระพุทธเจ้าครั้งแรก เป็นปัญหาที่ขบคิดกันไม่ แตก พระ พุทธ รูป ที่ อนุวัตร ตาม มหาปุริส ลักษณะ จึง เกิดขึ้นเต็ม

ประเทศ ทั้งรูปเขียน ทั้งรูปปั้น เมื่อได้เห็นแล้วสบายใจกว่าที่เรายุบลงเป็นเหมือนคนธรรมดา เพราะมันได้อารมณ์และคิดรูป

อันที่จริงพระพุทธรูปนั่ง ถ้าทำพระกรรณให้เหมือนคนธรรมดาแล้วถ้าไม่คิดก็ไม่แปลก แต่พระรัศมีที่พุ่งขึ้นไปนั้นบอกชัดว่าไม่ใช่พระสามัญ เป็นพระพุทธเจ้าเป็นสัญญลักษณ์ที่ไม่มีโอกาสจะลบได้ ถ้าเอาสิ่งนั้นออกพระพุทธรูปจะไม่มีในโลก ใครสร้างขึ้นก่อนก็ไม่ทราบ มันฝังใจชาวโลกจนถอนไม่ออก ไม่ว่าจะตกไปอยู่ทิศใด จะหมกโคลนจมดินอยู่นานเท่าไร พอโผล่ขึ้นมาก็รู้ได้ทันทีว่า พระพุทธรูป

พระโลกนารถนี้ ห่มจีวรเป็นริ้ว เป็นของแปลกที่หาดูได้ยาก ไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน ที่ว่าแปลกนั้นเพราะเป็นของโบราณ ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์มีหนาตา แม้แต่พระพุทธรูปนั่ง มีริ้วจีวรกันมากแล้ว ทั้งองค์เล็กองค์ใหญ่ แต่ทำต่างแบบกับพระโลกนารถ คือของพระโลกนารถทำเป็นริ้วขึ้นไปถึงอังสประเทศ

การห่มผ้าแบบนั้น มีแบบเดียวที่จะทำได้อย่างนั้น เพราะได้ม้วนลูกบวบเหมือนสมัยนี้ การห่มอย่างเคยเห็นพระมหานิกายรุ่นเก่าห่มกันแพร่หลาย คือจีบผ้าพาดบนบ่าแล้วยกชายจีวรเบื้องต่ำ เอาสอดเข้าไว้ใต้กลีบผ้าที่พาดอยู่บนบ่าจึงเห็นเป็นริ้ว ตั้งแต่พระชงฆ์ขึ้นไปถึงพระอังสประเทศ ถ้าไม่คิดก็ไม่แปลก

พระโลกนารถนี้ ทำให้ได้ความคิดว่า การปั้นพระพุทธรูปคนโบราณก็มีความคิดลึกซึ้งเหมือนกัน ว่ากะห่มผ้าเป็นอย่างไร ส่วนมากทำผ้าแนบเนื้อ เห็นพระถันและกล้ามพระอุทร จะเป็นไปได้อย่างไร อย่างห่มผ้าก็เหมือนไม่ได้ห่ม คงจะเป็นความนิยมของผู้แก่ศิลปะ

เรื่องก็คงจะเป็นยกย่องว่าเป็นชั้นสูง เช่นพวกเทพบุตร เทพธิดาเบื้องบนไม่มีผ้าปกคลุม มีแต่เครื่องประดับ เทพธิดาเห็นถันโต ๆ เบื้องต่ำแต่สะดือลงมามีผ้าปกปิด พระพุทธรูปก็คงแบบนั้น และยังไม่มีใครพูดว่าอุจาดตา จะได้รับพรสวรรค์จากใครไม่ทราบจึงไม่มีคนติว่าอนาจาร.

พระพุทธรูปยืน

หลวงพ่อโต วัดอินทรวิหาร พระนคร

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

พระพุทธรูปองค์นี้ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรํสี) วัดระฆังโฆสิตาราม เป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๐ สร้างได้เพียงพระนาภี สมเด็จ ฯ องค์นั้นมรณภาพ ต่อมา พระครูสังฆบริบาล (แดง) วัดบวรนิเวศวิหารดำเนินการต่อสร้างต่อมา สร้างแต่เพียงบางส่วน เช่น พระเศียร พระกร เป็นต้น การสร้างนั้นยังไม่เรียบร้อย

กาลานุกาลผ่านมาถึงยุค พระอินทรสมาจารย์ (เงิน อินทสโร) เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน เมื่อครั้งดำรงสมณ-ศักดิ์เป็นพระสังฆบริรักษ์ ได้ดำเนินงานสร้างต่อ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้ดำเนินงานสร้างมาจนสำเร็จเป็นองค์สมบูรณ์ปรากฏอยู่ปัจจุบันนี้ และพุทธศาสนิกชนได้บูรณะรักษาไว้มิให้เป็นอันตราย หลวงพ่อโตองค์นี้

ประชาชนเคารพนับถือมาก ถ้าจะดูลักษณะก็ไม่เห็นว่าถูกส่วนมากนัก เรื่องนี้เป็นธรรมดาของใหญ่และสูงจะทำให้ปราณีตได้ยาก เพียงเท่านี้ก็เห็นว่าเป็นของสร้างได้ยากอย่างยิ่งอยู่แล้ว

เพราะเป็นพระพุทธรูปก่ออิฐูโบกปูน จึงเสื่อมคุณภาพเร็วไม่เหมือนพระหล่อด้วยโลหะ ของเดิมมีเพียงครึ่งองค์ แต่ไม่มีคนทำลายเป็นอย่างอื่น ปล่อยให้ครึ่งองค์ค้าฟ้าอยู่อย่างนั้น แต่คนที่มีเจตนาดีก็อุตส่าห์สร้างเพิ่มเติมจนสำเร็จรูป คนถือพระพุทธศาสนาเมื่อปักใจเชื่อว่าเป็นวัตถุแทนองค์พระพุทธเจ้า ต้องเคารพไม่กล้าแปรรูป

ส่วนสูงนั้น ไม่ปรากฏในเอกสาร แต่นายเปลื้อง ป. ชุติพงษ์ ได้ไปถามเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ท่านบอกว่าสูง ๑๖ วา ๒ ศอก พระอุระกว้าง ๔ วา ๒ ศอก เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นที่ใหญ่มาก จึงถูกยกย่องว่าเป็นหลวงพ่อโตเป็นเกียรติอย่างสูง.

วัดอินทรวิหารนี้ค่อยดีขึ้น ในความอุปถัมภ์ของจอมพลผิน ชุณหวัน พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ คุณหญิงอุดมลักษณ์ ศรียานนท์ เป็นหลักใหญ่ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดมีขึ้นเป็น หลัก ฐาน ก็เพราะ อาศัยบารมี ของผู้ ศรัทธาทั้ง ๓ ดังกล่าวแล้ว เข้าช่วยเหลือ เช่นศาลาการเปรียญนั้น ถ้าไม่ได้ผู้ศรัทธาทั้ง ๓ นั้นอุปถัมภ์แล้ว ทางวัดจะสร้างเองสิบปีคงไม่สำเร็จได้โดยง่าย

แม้งานวัดนี้มีเป็นประจำออกหน้าออกตา ก็เนื่องมาจากผู้ที่ออกนามมาแล้วเป็นหลักฐาน คือว่าเจริญขึ้นแทบทั่ววัด อันนี้เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสได้เป็นพระราชาคณะ เพราะทางคณะสงฆ์มองเห็นศรัทธาของผู้มีเกียรติทั้ง ๓ ดังกล่าวแล้ว

พระพุทธรูปยืน

พระร่วงโรจนฤทธิ์ วัดพระปฐมเจดีย์

จังหวัดนครปฐม

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

ก่อนที่พระพุทธรูปองค์นี้ จะมาประดิษฐานอยู่ที่องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมนั้น ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ฯ เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เมื่อทรงดำรงตำแหน่งมกุฎราชกุมาร หรือรัชทายาท ได้เสด็จไปประพาสมณฑลฝ่ายเหนือ ทรงพบพระเศียร พระหัตถ์ พระบาท พระพุทธรูปที่ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย รับสั่งให้นำมาสู่กรุงเทพ ฯ พระมหานคร ฝากไว้ที่วัดเบญจมบพิตร

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ โปรดเกล้า ฯ ให้หล่อองค์เชื่อมพระเศียร พระหัตถ์ พระบาท ติดต่อกัน ณ วัดพระเชตุพน ฯ นายช่างได้ตบแต่งเรียบร้อยแล้ว โปรดเกล้า ฯ ให้นำไปประดิษฐานไว้หน้าองค์พระปฐมเจดีย์ ถวายพระพุทธนามว่า

"พระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ธรรมโมภาส มหาวชิราวุธราชปูชนียบพิตร"

โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างวิหารไว้ด้วย ทางราชการให้นำพระสิริรังคาร รัชกาลที่ ๖ ไปบรรจุไว้ที่ฐานพระพุทธรูปองค์นี้ พระร่วงองค์นี้เชิดชูพระเกียรติยศของพระร่วง และราชจักรีวงศ์ในวงการของพระพุทธศาสนาและโบราณวัตถุของชาติ พระเศียรทิ้งขว้างอยู่อย่างไรไม่มีใครใส่ใจ เดชะบุญที่พระมหากษัตริย์ทรงเห็นความสำคัญของพระเศียรนั้นจึงโปรดเกล้า ฯ ให้นำมาบูรณะปฏิสังขรณ์ให้ดีเด่ขึ้น พระองค์ไม่ทรงยุบเพื่อหล่อใหม่ทั้งหมดเป็นอันทรงรับรองมติของคณะสงฆ์ ครั้งพระศรีสรรเพชญ์ วัดพระเชตุพน ฯ พระพุทธรูปองค์นี้สูงจากพระบาทจรดพระรัศมี ๑๒ ศอก ๔ นิ้ว นายเปลื้อง ชุติพงษ์ ค้นคว้าเอามาให้

พระพุทธรูปยืน วัดศรีชุม

จังหวัดแพร่

โดย *สมเด็จพระวันรัต*

ได้เคยไปจังหวัดแพร่ และได้นมัสการพระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปยืนที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดแพร่ มีขนาดสูงทัดเทียมกับพระร่วง จังหวัดนครปฐม บรรจุอยู่ในวิหาร เมื่อก่อนนี้ชำรุดมาก นายลิ้ม ธรรมจารีย์ ตลาดน้อย เจ้าแม่จันทรแสง มารดาคุณบุญถม ธรรมจารีย์ พร้อมด้วยญาติ ได้ศรัทธาปฏิสังขรณ์เป็นประเดิม ต่อมาประชาชนผู้มีศรัทธา ได้ร่วมกันจนสำเร็จเรียบร้อย

เป็นพระพุทธรูปมีลักษณะดี อย่างภาคเหนือ ไม่นึก ว่า ต่าง จัง หวัด จะ มี พระ พุทธรูปใหญ่ โต อย่าง นี้ เป็นศรัทธาของคนไทยภาคเหนือ คนภาคเหนือมีศรัทธามากใช้ความเพียรในการสร้างบุญอย่างแรงกล้า พระธาตุช่อแฮ พระธาตุแช่แห้ง องค์ใหญ่มาก บุด้วยทองเหลืองตลอดองค์ มิใช่สักแต่ว่าทำเท่านั้น ทำเอาดีด้วย

ปราณีตด้วย น่าอนุโมทนา พระพุทธรูปองค์นี้ พระภัทรสารมุนี เจ้าคณะจังหวัดแพร่ โทรเลขบอกมาว่า เป็นพระพุทธรูปปั้นด้วยปูน สูง ๕ วา สูงขนาดเดียวกับพระโลกนารถ วัดพระเชตุพน ฯ

การปั้นพระพุทธรูปยืนอย่างนี้ คิดว่าจะมีไม่ได้ เพราะสูงตั้ง ๕ วา มีพุทธลักษณะดีด้วย ต่างกับวัดอินทรวิหาร พระนคร มีลักษณะสักแต่ว่า ข้างหลังก็ทำบันไดขึ้นไป มองดูไหล่เหมือนทหารติดเครื่องยุทธสัมภาระไว้ข้างหลัง ส่วนพระยืนวัดศรีชุมเรียบร้อยไม่มีอะไรรกรุงรังกีดขวาง งามเหมือนพระพุทธรูปยืน องค์เล็ก ๆ ที่เขาหล่อด้วยโลหะ เห็นแล้วก็น่าบูชากราบไหว้.

พิมพ์ที่ บุญเติมการพิมพ์ เลขที่ 68/6 ริมคลองบางค้อ ถนนดาวคะนอง—จอมทอง บางขุนเทียน ธนบุรี นายบุญเติม อินชื้น ผู้พิมพ์โฆษณา